

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 13ης Δεκεμβρίου 2007*

Περιεχόμενα

Το νομικό πλαίσιο	I - 11004
Η κοινοτική νομοθεσία	I - 11004
Η οδηγία για την προστασία των πτηνών	I - 11004
Η οδηγία για τους οικοτόπους	I - 11007
Η εθνική νομοθεσία	I - 11009
Ο European Communities Act	I - 11009
Η Wildlife Act	I - 11009
Η κανονιστική απόφαση για την προστασία των πτηνών	I - 11010
Η κανονιστική απόφαση για τους οικοτόπους	I - 11010
Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία και η ενώπιον του Δικαστηρίου έγγραφη διαδικασία	I - 11020
Επί της προσφυγής	I - 11021
Προκαταρκτικές παρατηρήσεις	I - 11021
Επί της πρώτης αιτιάσεως, η οποία αντλείται από την κατάταξη σε ΖΕΠ ανεπαρκών σε αριθμό και επιφάνεια εδαφών, κατά παράβαση του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών	I - 11022
Προκαταρκτικές παρατηρήσεις	I - 11022
Επί του IBA 2000	I - 11023

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

Επί του πρώτου σκέλους της πρώτης αιτιάσεως	I - 11031
— Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 11031
— Εκτίμηση του Δικαστηρίου	I - 11032
A — Επί των τόπων που αναγνωρίζονται με τον IBA 2000	I - 11032
1. Επί της τοποθεσίας Cross Lough	I - 11034
α) Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 11034
β) Εκτίμηση του Δικαστηρίου	I - 11035
2. Επί των τριών τόπων που είναι κατάλληλοι για τη διατήρηση της ορτυγομάνας	I - 11037
α) Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 11037
β) Εκτίμηση του Δικαστηρίου	I - 11038
B — Επί των πτηνών που πρέπει να προστατευθούν σε επιπλέον τόπους	I - 11040
1. Επί των τόπων που είναι κατάλληλοι για τη διατήρηση της αλκυόνας	I - 11042
2. Επί των τόπων που είναι κατάλληλοι για τη διατήρηση της ορτυγομάνας .	I - 11043
Επί του δευτέρου σκέλους της πρώτης αιτιάσεως	I - 11046
— Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 11046
— Εκτίμηση του Δικαστηρίου	I - 11047
Επί της δεύτερας αιτιάσεως, η οποία αντλείται από τη μη θέσπιση του αναγκαίου νομικού καθεστώτος προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών	I - 11052
Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 11052
Εκτίμηση του Δικαστηρίου	I - 11053

Επί της τρίτης αιτιάσεως, η οποία αντλείται από την παράλειψη εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών στις περιοχές που έπρεπε να είχαν καταταγεί σε ΖΕΠ	I - 11057
Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 11057
Εκτίμηση του Δικαστηρίου	I - 11058
Επί της τετάρτης αιτιάσεως, η οποία αντλείται από την παράλειψη μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο και εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών	I - 11059
Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 11059
Εκτίμηση του Δικαστηρίου	I - 11060
Επί της πέμπτης αιτιάσεως, η οποία αντλείται από την ανεπαρκή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο και εφαρμογή του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους	I - 11063
Προκαταρκτικές παρατηρήσεις	I - 11064
Επί της ανεπαρκούς μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο και εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους	I - 11064
— Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 11064
— Εκτίμηση του Δικαστηρίου	I - 11066
Επί της ανεπαρκούς μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους στον τομέα των δραστηριοτήτων αναψυχής	I - 11069
— Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 11069
— Εκτίμηση του Δικαστηρίου	I - 11070
Επί της ανεπαρκούς μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο και εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους	I - 11072
— Επιχειρήματα των διαδίκων	I - 11072
— Εκτίμηση του Δικαστηρίου	I - 11073

Επί της έκτης αιτιάσεως, η οποία αντλείται από την παράλειψη μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 10 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών ..... I - 11083

Επιχειρήματα των διαδίκων ..... I - 11083

Εκτίμηση του Δικαστηρίου ..... I - 11084

Επί των δικαστικών εξόδων ..... I - 11087

Στην υπόθεση C-418/04,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 29 Σεπτεμβρίου 2004,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους B. Doherty και M. van Beek, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ιρλανδίας, εκπροσωπούμενης από τον D. O'Hagan, επικουρούμενη από την E. Cogan, barrister, και τον G. Hogan, SC,

καθής,

I - 11000

υποστηριζόμενης από

την **Ελληνική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη από την Ε. Σκανδάλου, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

και

το **Βασίλειο της Ισπανίας**, εκπροσωπούμενο από τη Ν. Díaz Abad, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

παρεμβαίνοντες,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, L. Bay Larsen, R. Schintgen, R. Silva de Lapuerta και P. Kūris (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 6ης Ιουλίου 2006,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2006,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Ιρλανδία, παραλείποντας:
  - να κατατάξει από το 1981, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 202), όπως έχει τροποποιηθεί με την οδηγία 97/49/ΕΚ της Επιτροπής, της 29ης Ιουλίου 1997 (ΕΕ L 223, σ. 9, στο εξής: οδηγία για την προστασία των πτηνών), όλα τα πλέον κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, εδάφη για τα είδη του παραρτήματος Ι της εν λόγω οδηγίας (στο εξής: παράρτημα Ι) καθώς και για τα αποδημητικά είδη των οποίων η έλευση είναι τακτική·
  - να θεσπίσει από το 1981, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, το αναγκαίο νομικό καθεστώς προστασίας για τα εδάφη αυτά·
  - να διασφαλίσει, από το 1981, την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών στα εδάφη που πρέπει, βάσει της εν λόγω οδηγίας, να καταταγούν σε ζώνες ειδικής προστασίας (στο εξής: ΖΕΠ)·

- να μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο και να εφαρμόσει τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών κατά τρόπο πλήρη και ορθό²

- ως προς τις ΖΕΠ που έχουν καταταγεί δυνάμει της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7, στο εξής: οδηγία για τους οικοτόπους), και, ως προς τη χρήση για λόγους αναψυχής όλων των τόπων που πρέπει να υπαχθούν στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της τελευταίας αυτής οδηγίας, να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του εν λόγω άρθρου 6, παράγραφος 2, και

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 10 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα ανωτέρω άρθρα των εν λόγω οδηγιών.

² Με την από 17 Μαρτίου 2005 διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου, επιτράπηκε στην Ελληνική Δημοκρατία και στο Βασίλειο της Ισπανίας να παρέμβουν υπέρ της Ιρλανδίας, η οποία ζητεί από Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή, ή, ενδεχομένως, να περιορίσει την απόφασή του στα συγκεκριμένα ζητήματα ως προς τα οποία εκτιμά ότι η Ιρλανδία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις οικείες οδηγίες.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

Η οδηγία για την προστασία των πτηνών

- 3 Με την ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας για την προστασία των πτηνών δηλώνεται ότι «η διαφύλαξη, η διατήρηση ή η αποκατάσταση μιας επαρκούς ποικιλίας και εκτάσεως οικοτόπων είναι απαραίτητες για τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών· ότι ορισμένα είδη πτηνών πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο μέτρων ειδικής διατηρήσεως σχετικά με τον οικοτόπό τους, ώστε να εξασφαλισθεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή τους στην περιοχή εξαπλώσεώς τους· ότι αυτά τα μέτρα πρέπει ομοίως να λάβουν υπόψη τα αποδημητικά πτηνά και να συντονισθούν με σκοπό τη δημιουργία ενός συναφούς δικτύου».

- 4 Το άρθρο 4 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών έχει ως εξής:

«1. Για τα είδη που αναφέρονται στο παράρτημα I προβλέπονται μέτρα ειδικής διατηρήσεως, που αφορούν τον οικοτόπό τους, για να εξασφαλισθεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή των ειδών αυτών στη ζώνη εξαπλώσεώς τους.

Για τον σκοπό αυτό λαμβάνονται υπόψη:

- α) τα είδη που απειλούνται με εξαφάνιση·

- β) τα είδη που είναι ευπαθή σε ορισμένες μεταβολές των οικοτόπων τους·

- γ) [τ]α είδη που θεωρούνται σπάνια διότι οι πληθυσμοί τους είναι μικροί ή η τοπική τους εξάπλωση περιορισμένη·

- δ) άλλα είδη που έχουν ανάγκη ιδιαίτερης προσοχής, λόγω ιδιοτυπίας του οικοτόπου τους.

Για να πραγματοποιηθούν οι εκτιμήσεις θα ληφθούν υπόψη οι τάσεις και οι μεταβολές των επιπέδων του πληθυσμού.

Τα κράτη μέλη κατατάσσουν κυρίως σε ζώνες ειδικής προστασίας τα εδάφη τα πιο κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των ειδών αυτών στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία έχει εφαρμογή η παρούσα οδηγία.

2. Ανάλογα μέτρα υιοθετούνται από τα κράτη μέλη για τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα I, των οποίων η έλευση είναι τακτική, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες προστασίας στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία, όσον αφορά τις περιοχές αναπαραγωγής, αλλαγής φτερώματος και διαχειμάσεως, και τις ζώνες όπου βρίσκονται οι σταθμοί κατά μήκος των οδών αποδημίας. Για το σκοπό αυτό τα κράτη μέλη αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των υγροτόπων, και ιδίως όσων έχουν διεθνή σπουδαιότητα.

[...]

4. Τα κράτη μέλη υιοθετούν κατάλληλα μέτρα για να αποφύγουν στις ζώνες προστασίας που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 τη ρύπανση ή τη φθορά των οικοτόπων, καθώς και τις επιζήμιες για τα πτηνά διαταράξεις, όταν αυτές έχουν σημαντικές συνέπειες σε σχέση με τους αντικειμενικούς στόχους του παρόντος άρθρου. Τα κράτη μέλη θα προσπαθήσουν επίσης να αποφύγουν τη ρύπανση ή τη φθορά των οικοτόπων και έξω από τις ζώνες προστασίας.»

5 Το άρθρο 10 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν τις αναγκαίες έρευνες και εργασίες με σκοπό την προστασία, τη διαχείριση και την εκμετάλλευση των πληθυσμών όλων των ειδών πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1.

2. Ιδιαίτερη προσοχή θα δίνεται στις έρευνες και τις εργασίες για τα θέματα που απαριθμούνται στο παράρτημα V. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή όλες τις πληροφορίες που της είναι αναγκαίες για να μπορεί να παίρνει τα κατάλληλα μέτρα με σκοπό το συντονισμό των ερευνών και εργασιών που αναφέρονται στο παρόν άρθρο.»

6 Τα απαριθμούμενα στο παράρτημα V της οδηγίας για την προστασία των πτηνών θέματα ερευνών και εργασιών είναι τα εξής:

«α) Κατάρτιση εθνικού καταλόγου με τα είδη που απειλούνται με αφανισμό ή κινδυνεύουν ιδιαίτερα, λαμβάνοντας υπόψη τη γεωγραφική ζώνη εξαπλώσεώς τους.

- β) Απογραφή και οικολογική περιγραφή των ζωνών που έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα αποδημητικά είδη στη διάρκεια της μεταναστεύσεως, της διαχειμάσεως και της φωλεοποιήσεώς τους.

- γ) Απογραφή των δεδομένων σχετικά με το επίπεδο πληθυσμού των αποδημητικών πτηνών χρησιμοποιώντας αποτελέσματα δακτυλιώσεως.

- δ) Προσδιορισμός της επιδράσεως των τρόπων απολήψεως πάνω στο επίπεδο των πληθυσμών.

- ε) Τελειοποίηση και ανάπτυξη οικολογικών μεθόδων για την πρόληψη των βλαβών που προκαλούνται από τα πτηνά.

- στ) Προσδιορισμός του ρόλου ορισμένων ειδών ως δεικτών ρυπάνσεως.

- ζ) Μελέτη των επιβλαβών αποτελεσμάτων της χημικής ρυπάνσεως πάνω στο επίπεδο του πληθυσμού των ειδών πτηνών.»

Η οδηγία για τους οικοτόπους

- 7 Το άρθρο 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους έχει ως εξής:

«[...]

2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν ορισθεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας οδηγίας.

3. Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη.

4. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε.

Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή/και ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος.»

Η εθνική νομοθεσία

Ο European Communities Act

- 8 Ο νόμος του 1972 για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (European Communities Act 1972, στο εξής: European Communities Act) εξουσιοδοτεί τους υπουργούς να νομοθετούν ανεξάρτητα από το εθνικό Κοινοβούλιο όταν υποχρεώσεις κοινοτικού δικαίου επιβάλλουν τούτο.

Η Wildlife Act

- 9 Το άρθρο 11, παράγραφοι 1 και 3, του νόμου του 1976 για την άγρια πανίδα και χλωρίδα (Wildlife Act 1976, όπως τροποποιήθηκε με τον τροποποιητικό νόμο του 2000 [Wildlife (Amendment) Act 2000, στο εξής: Wildlife Act], ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Ο υπουργός είναι αρμόδιος για τη διασφάλιση της διατηρήσεως της άγριας πανίδας και χλωρίδας και την προαγωγή της διατηρήσεως της βιολογικής ποικιλομορφίας.

[...]

3. Ο υπουργός μπορεί, είτε απευθείας είτε από κοινού με τρίτον ή μέσω τρίτου:

- α) να πραγματοποιήσει ή να αναθέσει σε τρίτους την πραγματοποίηση των ερευνητικών εργασιών που κρίνει αναγκαίες για την άσκηση των καθηκόντων του δυνάμει του παρόντος νόμου·

[...]»

- 10 Τα άρθρα 15 έως 17 της Wildlife Act απονέμουν στον αρμόδιο υπουργό την εξουσία να ιδρύει με απόφασή του εθνικούς δρυμούς σε εδάφη που ανήκουν στη δημόσια κτήση. Ο νόμος αυτός εξουσιοδοτεί επίσης τον υπουργό να αναγνωρίζει τους εθνικούς δρυμούς που έχουν ιδρυθεί σε άλλα εδάφη και να χαρακτηρίζει εδάφη ως καταφύγια για την πανίδα.

Η κανονιστική απόφαση για την προστασία των πτηνών

- 11 Η κανονιστική απόφαση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του 1985 για τη διατήρηση των αγρίων πτηνών [European Communities (Conservation of Wild Birds) Regulations 1985, στο εξής: κανονιστική απόφαση για την προστασία των πτηνών], απαγορεύει την απόθεση τροφής, αποβλήτων και επιβλαβών ουσιών στις οικείες ΖΕΠ.

Η κανονιστική απόφαση για τους οικοτόπους

- 12 Το προοίμιο της κανονιστικής αποφάσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του 1997 για τους φυσικούς οικοτόπους [European Communities (Natural Habitats) Regulations 1997, όπως έχει τροποποιηθεί με τον τροποποιητικό νόμο του 2000 [Wildlife (Amendment) Act 2000, στο εξής: κανονιστική απόφαση για τους οικοτόπους], επισημαίνει ότι η εν λόγω κανονιστική απόφαση εκδόθηκε προς εφαρμογή στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας για τους οικοτόπους.
- 13 Το άρθρο 2 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους χαρακτηρίζει ως τόπο ευρωπαϊκού χαρακτήρα: α) έναν τόπο που έχει κοινοποιηθεί για τους σκοπούς του άρθρου 4 [...] αυτής της κανονιστικής αποφάσεως· β) έναν τόπο που έχει αναγνωρισθεί από την Επιτροπή ως τόπος κοινοτικής σημασίας για τους σκοπούς του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 21 της οδηγίας αυτής· γ) μια ειδική ζώνη διατήρησης, δ) μια ζώνη που έχει καταταγεί δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.

14 Το άρθρο 4 της κανονιστικής αυτής αποφάσεως έχει ως εξής:

«1. Ο υπουργός κοινοποιεί αντίγραφο του καταλόγου των υποψηφίων τόπων ευρωπαϊκού χαρακτήρα ή τον κατάλογο που έχει τροποποιηθεί σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, στον Υπουργό Περιβάλλοντος, στον Υπουργό Γεωργίας, Διατροφής και Δασών, στον Υπουργό Ναυτιλίας, στον Υπουργό Μεταφορών, Ενέργειας και Επικοινωνιών, στους Commissioners of Public Works in Ireland (Ιρλανδική υπηρεσία δημοσίων έργων), στην Environmental Protection Agency (Υπηρεσία προστασίας του περιβάλλοντος) και σε οποιαδήποτε έχουσα χωροταξική αρμοδιότητα αρχή, στη δικαιοδοσία της οποίας υπάγεται το έδαφος ή οποιοδήποτε τμήμα του εδάφους που αναφέρεται στον κατάλογο· συμβουλευέται δε, εφόσον παρίσταται ανάγκη, όλες ή ορισμένες από τις αρχές αυτές.

2. a) Ο υπουργός κοινοποιεί, σε κάθε κύριο και κάτοχο οποιουδήποτε εδάφους που περιλαμβάνεται στον κατάλογο των υποψηφίων τόπων ευρωπαϊκού χαρακτήρα και σε κάθε κάτοχο έγκυρης άδειας έρευνας ή εκμεταλλεύσεως που έχει χορηγηθεί κανονικά με επίσημη πράξη αφορώσα το εν λόγω έδαφος, την πρόταση περί συμπεριλήψεως του εδάφους αυτού στον εν λόγω κατάλογο και διαβιβάσεως του καταλόγου στην Επιτροπή κατ' εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας για τους οικοτόπους·

b) όταν είναι αδύνατον να προσδιορισθεί με κανονική έρευνα η διεύθυνση ενός προσώπου επί του οποίου εφαρμόζεται το σημείο a της παρούσας παραγράφου, αναγγελίες και χάρτες που απεικονίζουν τον οικείο τόπο αναρτώνται σε εμφανές σημείο:

i) σε ένα ή περισσότερα από τα τμήματα της Garda Siochana, τα γραφεία των τοπικών αρχών, τα τοπικά γραφεία του Υπουργείου Κοινωνικής Ασφάλισης, τα τοπικά γραφεία του Υπουργείου Γεωργίας, Διατροφής και Δασών και τα γραφεία του Teagasc τα οποία ευρίσκονται εντός του οικείου τόπου ή εφάπτονται σε αυτόν, ή

- ii) αν στον τόπο αυτόν [δεν ευρίσκεται] κανένα τέτοιο τμήμα ή γραφείο, σε ένα ή περισσότερα τμήματα ή γραφεία ευρισκόμενα πλησίον ή στα περίχωρα του τόπου, και

σχετικές ειδοποιήσεις μεταδίδονται από τουλάχιστον έναν ραδιοφωνικό σταθμό από τους εκπέμποντες στην περιοχή του οικείου τόπου και δημοσιεύονται τουλάχιστον σε μία από τις εφημερίδες που κυκλοφορούν στην περιοχή αυτή. Με τις ειδοποιήσεις αυτές καλείται κάθε θιγόμενος από τον κατάλογο των τόπων που προτείνονται ως τόποι ευρωπαϊκού χαρακτήρα να επικοινωνήσει με το Υπουργείο Τεχνών, Κουλτούρας και Gaeltacht.

[...]

3. Για καθέναν από τους τόπους αυτούς, ο κατάλογος των τόπων που προτείνονται ως τόποι ευρωπαϊκού χαρακτήρα, τον οποίο αποστέλλει ο υπουργός δυνάμει της παραγράφου 1, και η κοινοποίηση που εκδίδει ο υπουργός δυνάμει της παραγράφου 2:

- a) συνοδεύονται από έναν επιτελικό χάρτη κατάλληλης, ενόψει των περιστάσεων, κλίμακας, στον οποίο ο τόπος οριοθετείται κατά τρόπο επιτρέποντα την εξακρίβωση των ιδιοκτησιών που περιλαμβάνονται στον τόπο που αφορά η αναγγελία καθώς και των ορίων του·
- b) αναφέρουν τις πράξεις ή τις δραστηριότητες που ο υπουργός θεωρεί ότι είναι ικανές να αλλοιώσουν, να βλάψουν, να καταστρέψουν ή να θίξουν την ακεραιότητα του τόπου·

- c) αναφέρουν τον τύπο ή τους τύπους οικοτόπων, ή τα είδη που ευρίσκονται στον τόπο και για τα οποία έχει προταθεί η αναγνώρισή του ως τόπου κοινοτικής σημασίας·
- d) αναφέρουν τις διαδικασίες προσφυγής στις οποίες έχουν πρόσβαση τα πρόσωπα.

[...]»

- 15 Το άρθρο 5 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως απονέμει σε κάθε παραλήπτη κοινοποιήσεως, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 2, της ίδιας κανονιστικής αποφάσεως, δικαίωμα προβολής αντιρρήσεων κατά της εγγραφής του τόπου στον κατάλογο των υποψήφιων τόπων ευρωπαϊκού χαρακτήρα και καθορίζει τη διαδικασία που πρέπει να τηρηθεί για την έκδοση αποφάσεως επί των αντιρρήσεων αυτών.
- 16 Το άρθρο 7 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους προβλέπει ότι ο υπουργός μπορεί να ορίσει «εξουσιοδοτημένο προσωπικό» για να εισέλθει στα εδάφη και να τα ελέγξει.
- 17 Το άρθρο 9 της κανονιστικής αυτής αποφάσεως ορίζει τα εξής:

«1. Το αργότερο έξι έτη από την ημερομηνία αναγνώρισεως ενός τόπου από την Επιτροπή σύμφωνα με τη διαδικασία που καθορίζει το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους, ο υπουργός χαρακτηρίζει τον τόπο αυτόν ως ειδική ζώνη διατήρησης και δημοσιεύει ή διατάσσει τη δημοσίευση στο *Iris Oifigiúil* [Επίσημη Εφημερίδα της Ιρλανδικής Κυβερνήσεως] αντιγράφου καθενός από τους χαρακτηρισμούς αυτούς.

[...]»

18 Το άρθρο 13 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως έχει ως εξής:

«1. Ο υπουργός ορίζει τα μέτρα διατήρησης που κρίνει κατάλληλα όσον αφορά τις ειδικές ζώνες διατήρησης που έχουν χαρακτηριστεί δυνάμει του άρθρου 9 και ιδίως, εφόσον παρίσταται ανάγκη, προγράμματα διαχείρισεως που είτε καταρτίζονται ρητώς για τους τόπους είτε εντάσσονται σε κατάλληλα προγράμματα.

2. Ο υπουργός ορίζει τα μέτρα διοικητικής ή συμβατικής φύσεως που ανταποκρίνονται στις οικολογικές ανάγκες των τύπων φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I της οδηγίας για τους οικοτόπους και των ειδών του παραρτήματος II της εν λόγω οδηγίας που απαντούν στους οικείους τόπους.

3. Ο υπουργός λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε, στις ειδικές ζώνες διατήρησης που έχουν χαρακτηριστεί δυνάμει του άρθρου 9, να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι διαταράξεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες αυτές έχουν ορισθεί, εφόσον οι διαταράξεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της οδηγίας για τους οικοτόπους.»

19 Το άρθρο 14 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Απαγορεύεται η εκτέλεση, η ανάθεση της εκτελέσεως και η συνέχιση, σε οποιαδήποτε ιδιοκτησία ανήκουσα σε ειδική ζώνη διατήρησης ή σε τόπο περιλαμβανόμενο σε κατάλογο σύμφωνα με το κεφάλαιο I του παρόντος μέρους, πράξεως ή δραστηριότητας μνημονευόμενης σε αναγγελία που εκδίδεται δυνάμει

του άρθρου 4, παράγραφος 2, εκτός αν η πράξη ή η δραστηριότητα εκτελείται, ζητείται, επιτρέπεται ή συνεχίζεται από τον ιδιοκτήτη, τον κάτοχο ή τον χρήστη του χώρου και:

- a) ένας εξ αυτών έχει απευθύνει στον υπουργό γραπτή πρόταση για την πράξη ή δραστηριότητα που θα εκτελεστεί διευκρινίζοντας τη φύση τους και την ιδιοκτησία στην οποία προτείνεται να εκτελεστεί, και

- b) πληρούται μία από τις προϋποθέσεις της παραγράφου 2.

2. Οι προϋποθέσεις στις οποίες αναφέρεται η παράγραφος 1 είναι οι ακόλουθες:

- a) η πράξη ή η δραστηριότητα εκτελείται με γραπτή συναίνεση του υπουργού, ή

- b) η πράξη ή η δραστηριότητα εκτελείται σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο άρθρο 12 συμφωνία διαχείρισεως.

3. Κάθε πρόσωπο το οποίο, χωρίς εύλογη δικαιολογία, παραβιάζει τις διατάξεις της παραγράφου 1 διαπράττει αδίκημα.

4. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν εφαρμόζονται στις πράξεις ή δραστηριότητες που προβλέπονται από το άρθρο 15, παράγραφος 2.»

- 20 Το άρθρο 15 της κανονιστικής αυτής αποφάσεως ορίζει, με την παράγραφο 1 αυτού, ότι οι ιρλανδικές αρχές, εφόσον επιλαμβάνονται αιτήσεως χορηγήσεως αδειάς δυνάμει του άρθρου 14 της ίδιας κανονιστικής αποφάσεως και η σχεδιαζόμενη δραστηριότητα είναι δυνατόν να έχει σημαντικές επιπτώσεις στον τόπο, οφείλουν να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις της για τον τόπο λαμβανομένων υπόψη των σχετικών με τον τόπο αυτό στόχων διατηρήσεως. Το εν λόγω άρθρο 15 προβλέπει ακόμη, στην παράγραφο 2 αυτού, ότι αν για τη σχεδιαζόμενη δραστηριότητα έχει χορηγηθεί άδεια δυνάμει άλλης νομοθεσίας, ο αρμόδιος υπουργός, στο πλαίσιο των εξουσιών του οποίου χορηγήθηκε η άδεια, οφείλει να αξιολογήσει τη δραστηριότητα αυτή και, ενδεχομένως, να τροποποιήσει ή να ακυρώσει την εν λόγω άδεια.
- 21 Το άρθρο 16 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως προβλέπει ότι, αν από την κατά το άρθρο 15 αυτής εκτίμηση προκύψει ότι η σχεδιαζόμενη δραστηριότητα έχει βλαπτικές επιπτώσεις στον τόπο, δεν πρέπει να τύχει αδειάς. Ωστόσο, προβλέπεται εξαίρεση για «επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος».
- 22 Το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Αν ο υπουργός εκτιμά ότι διενεργείται ή μπορεί να διενεργηθεί σε:

- a) τόπο περιλαμβανόμενο σε κατάλογο σύμφωνα με το κεφάλαιο I του παρόντος μέρους, ή
- b) τόπο στον οποίο έχει οργανωθεί διαβούλευση σύμφωνα με το άρθρο 5 της οδηγίας για τους οικοτόπους, ή
- c) τόπο ευρωπαϊκού χαρακτήρα,

πράξη ή δραστηριότητα μη άμεσα συνδεδεμένη ή αναγκαία για τη διαχείριση των τόπων αυτών, η οποία όμως είναι δυνατόν να έχει σημαντικές επιπτώσεις στους τόπους αυτούς, καθεαυτή ή σε συνδυασμό με άλλες πράξεις ή δραστηριότητες, ο υπουργός βεβαιώνεται για τη διεξαγωγή δέουσας εκτιμήσεως ως προς τις επιπτώσεις της πράξεως ή της δραστηριότητας αυτής στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατηρήσεώς του.

2. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, η μελέτη των επιπτώσεων στο περιβάλλον θεωρείται ως δέουσα εκτίμηση.

3. Αν ο υπουργός, λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα της εκτιμήσεως που πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με την παράγραφο 1, εκτιμά ότι η πράξη ή η δραστηριότητα μπορεί να παραβιάσει την ακεραιότητα του οικείου τόπου, ασκεί ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου ένδικο βοήθημα για να παρεμποδίσει τη συνέχιση της πράξεως ή δραστηριότητας.

4. Το ένδικο βοήθημα που ασκείται ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου έχει τον χαρακτήρα αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων και το επιλαμβανόμενο δικαστήριο μπορεί (ενδεχομένως), αν το κρίνει σκόπιμο, να εκδώσει προσωρινή ή παρεμπιπτούσα απόφαση, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 6, παράγραφος 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους καθώς και της ανάγκης διαφυλάξεως της ακεραιότητας του οικείου τόπου και εξασφάλισεως της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000.

5. Για τους σκοπούς του παρόντος τμήματος, ως “αρμόδιο δικαστήριο” νοείται είτε ο Judge του Circuit Court στην περιφέρεια του οποίου ευρίσκονται οι οικείες ιδιοκτησίες ή τμήματα ιδιοκτησιών, είτε το High Court.»

23 Το άρθρο 18 της κανονιστικής αυτής αποφάσεως έχει ως εξής:

«1. Αν εκτελείται ή σχεδιάζεται, σε ιδιοκτησία που δεν συμπεριλαμβάνεται σε:

- a) τόπο περιλαμβανόμενο σε κατάλογο σύμφωνα με το κεφάλαιο I του παρόντος μέρους, η
- b) τόπο στον οποίο έχει οργανωθεί διαβούλευση σύμφωνα με το άρθρο 5 της οδηγίας για τους οικοτόπους, ή
- c) τόπο ευρωπαϊκού χαρακτήρα,

μια πράξη ή δραστηριότητα ικανή να παραβιάσει την ακεραιότητα του οικείου τόπου, καθεαυτή ή σε συνδυασμό με άλλες πράξεις ή δραστηριότητες, ο υπουργός βεβαιώνεται για τη διεξαγωγή δέουσας εκτιμήσεως ως προς τις επιπτώσεις της πράξεως ή της δραστηριότητας αυτής στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατηρήσεώς του.

2. Οι διατάξεις του άρθρου 17, παράγραφοι 2 έως 5, εφαρμόζονται λαμβανομένων υπόψη των συμπερασμάτων της διεξαχθείσας δυνάμει της παραγράφου 1 εκτιμήσεως.»

24 Το άρθρο 34 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως ορίζει τα εξής:

«Εφόσον παρίσταται ανάγκη, οι διατάξεις των άρθρων 4, 5, 7, 13, 14, 15 και 16 εφαρμόζονται *mutatis mutandis* στις ζώνες που έχουν ταξινομηθεί δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.»

25 Το άρθρο 35 της ίδιας αυτής κανονιστικής αποφάσεως έχει ως εξής:

«Ο υπουργός:

- a) προάγει την εκπαίδευση και γενική ενημέρωση σχετικά με την ανάγκη προστασίας των ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας και διαφυλάξεως των οικοτόπων τους και των φυσικών οικοτόπων·

- b) προωθεί την έρευνα και τις επιστημονικές εργασίες που είναι αναγκαίες για την τήρηση των διατάξεων του άρθρου 11 της οδηγίας για τους οικοτόπους, προσδίδοντας ιδιαίτερη προσοχή στις επιστημονικές εργασίες που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή των άρθρων 4 και 10 της οδηγίας αυτής·

- c) παρέχει, εφόσον παρίσταται ανάγκη, στα άλλα κράτη μέλη και στην Επιτροπή τις αναγκαίες πληροφορίες για τον ορθό συντονισμό των ερευνητικών δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται σε εθνικό και σε κοινοτικό επίπεδο.»

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία και η ενώπιον του Δικαστηρίου έγγραφη διαδικασία

- 26 Η Επιτροπή, κατόπιν καταγγελιών που της υποβλήθηκαν, κίνησε κατά της Ιρλανδίας δύο διαδικασίες διαπιστώσεως παραβάσεως και της απηύθυνε, μεταξύ 11ης Νοεμβρίου 1998 και 18ης Απριλίου 2002, τέσσερα έγγραφα οχλήσεως που αφορούσαν, αφενός, την έλλειψη πλήρους μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο και ορθής εφαρμογής της οδηγίας για την προστασία των πτηνών και της οδηγίας για τους οικοτόπους και, αφετέρου, ειδικές παραβάσεις σχετικές με την υποβάθμιση των οικοτόπων εξαιτίας της ασκήσεως δραστηριοτήτων αναψυχής.
- 27 Επειδή οι εξηγήσεις που παρεσχέθησαν με τις απαντήσεις των ιρλανδικών αρχών δεν κρίθηκαν ικανοποιητικές και κατόπιν διμερών συναντήσεων Ιρλανδίας και Επιτροπής, η Επιτροπή κοινοποίησε στην Ιρλανδία, στις 24 Οκτωβρίου 2001, αιτιολογημένη γνώμη και, στις 11 Ιουλίου 2003, μια συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη και μια αιτιολογημένη γνώμη που αφορούσε τις δραστηριότητες αναψυχής.
- 28 Η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι τα επιχειρήματα που παρατέθηκαν με τις απαντήσεις της Ιρλανδίας στις αιτιολογημένες γνώμες δεν ήταν όλα πειστικά και, ως εκ τούτου, εκτιμώντας ότι εξακολουθούσε να στοιχειοθετείται παραβίαση εκ μέρους της Ιρλανδίας ορισμένων υποχρεώσεων απορρεουσών από την οδηγία για την προστασία των πτηνών και την οδηγία για τους οικοτόπους, αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.
- 29 Λαμβανομένης υπόψη της συνάφειας των υποθέσεων, η Επιτροπή αποφάσισε να συνενώσει τις δύο αυτές παραβάσεις σε μία και μόνη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου.

Επί της προσφυγής

- 30 Προς στήριξη της προσφυγής της, η Επιτροπή προβάλλει έξι αιτιάσεις αφορώσες την παραβίαση εκ μέρους της Ιρλανδίας ορισμένων υποχρεώσεων που υπέχει από τα άρθρα 4, παράγραφοι 1, 2 και 4, και 10 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών και το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 31 Το άρθρο 18, παράγραφος 1, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών προβλέπει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να συμμορφωθούν προς την οδηγία αυτή εντός δύο ετών από της κοινοποίησής της. Επομένως, η προθεσμία για τη μεταφορά της οδηγίας για την προστασία των πτηνών στο εσωτερικό δίκαιο έληξε, ως προς το κράτος μέλος αυτό, στις 6 Απριλίου 1981.
- 32 Το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους προβλέπει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να συμμορφωθούν προς την οδηγία αυτή εντός δύο ετών από της κοινοποίησής της. Επομένως, η προθεσμία για τη μεταφορά της οδηγίας για τους οικοτόπους στο εσωτερικό δίκαιο έληξε, ως προς το κράτος μέλος αυτό, στις 10 Ιουνίου 1994.
- 33 Δεν αμφισβητείται ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η ημερομηνία λήξεως της ταχθείσας με τις αιτιολογημένες γνώμες προθεσμίας πρέπει να προσδιοριστεί στις 11 Σεπτεμβρίου 2003.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, η οποία αντλείται από την κατάταξη σε ΖΕΠ ανεπαρκών σε αριθμό και επιφάνεια εδαφών, κατά παράβαση του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών

- 34 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, από το 1981, η Ιρλανδία έχει παραλείψει να κατατάξει, κατά παράβαση του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, όλα τα πλέον κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, εδάφη, για τη διατήρηση των ειδών που αναφέρονται στο παράρτημα I καθώς και των αποδημητικών ειδών που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα αυτό, των οποίων η έλευση είναι τακτική. Η πρώτη αυτή αιτίαση έχει δύο πτυχές. Η Επιτροπή προβάλλει ότι, αφενός, ορισμένοι τόποι δεν κατετάγησαν καθόλου και ότι, αφετέρου, άλλοι τόποι δεν κατετάγησαν πλήρως.
- 35 Η Ιρλανδία αμφισβητεί την προβαλλόμενη παράβαση. Υποστηρίζει ότι, όταν ενημέρωσε την Επιτροπή για τις προθέσεις της σε σχέση με την κατάταξη σε ΖΕΠ, έπραξε τούτο στο πλαίσιο της συνεργασίας και της διαβουλεύσεως μεταξύ κρατών μελών, όπως προβλέπουν η οδηγία για την προστασία των πτηνών και η οδηγία για τους οικοτόπους. Επιπλέον, καθόσον ενημέρωσε την Επιτροπή ότι διενεργούνται έρευνες, δεν μπορεί εξ αυτού να συναχθεί ότι το νυν υφιστάμενο δίκτυο ΖΕΠ είναι ανεπαρκές ή ότι η Ιρλανδία δεν έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της από την οδηγία για την προστασία των πτηνών.

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 36 Πρέπει, προκαταρκτικώς, να υπομνησθεί ότι, πρώτον, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών επιβάλλει στα κράτη μέλη να κατατάξουν σε ΖΕΠ τα εδάφη που πληρούν τα ορνιθολογικά κριτήρια που καθορίζουν οι διατάξεις αυτές (απόφαση της 20ής Μαρτίου 2003, C-378/01, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2003, σ. I-2857, σκέψη 14 και παρατιθέμενη νομολογία).

- 37 Δεύτερον, τα κράτη μέλη οφείλουν να κατατάσσουν σε ΖΕΠ όλους τους τόπους οι οποίοι, κατ' εφαρμογή των ορνιθολογικών κριτηρίων, εμφανίζονται ως οι πλέον κατάλληλοι για τη διατήρηση των οικείων ειδών (απόφαση της 19ης Μαΐου 1998, C-3/96, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 1998, σ. I-3031, σκέψη 62).
- 38 Τρίτον, η επιβαλλόμενη στα κράτη μέλη υποχρέωση να κατατάξουν ορισμένους τόπους σε ΖΕΠ δεν μπορεί να αναιρεθεί διά της θεσπίσεως μέτρων ειδικής διατηρήσεως (βλ., επ' αυτού, προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, σκέψη 55).
- 39 Τέταρτον, τέλος, μολονότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως σε ό,τι αφορά την επιλογή των ΖΕΠ, η κατάταξη των ζωνών αυτών διέπεται πάντως αποκλειστικά από τα καθοριζόμενα από την οδηγία για την προστασία των πτηνών ορνιθολογικά κριτήρια (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 2ας Αυγούστου 1993, C-355/90, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 1993, σ. I-4221, σκέψη 26). Κατά συνέπεια, οι οικονομικές απαιτήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2 της οδηγίας αυτής δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη κατά την επιλογή και την οριοθέτηση μιας ΖΕΠ (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, σκέψη 59 και παρατιθέμενη νομολογία).

Επί του IBA 2000

- 40 Προς στήριξη της αιτιάσεώς της, η Επιτροπή επικαλείται ιδίως την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, με την οποία το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του τον δημοσιευθέντα το 1989 *Inventory of Important Bird Areas in the European Community* (κατάλογος των σημαντικών για την ορνιθοπανίδα περιοχών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στο εξής: IBA 89), εκτιμώντας ότι ο κατάλογος αυτός, αν και μη νομικώς δεσμευτικός για τα οικεία κράτη μέλη, μπορεί εν προκειμένω, λόγω της επιστημονικής αξίας του, να χρησιμοποιηθεί από το Δικαστήριο ως βάση αναφοράς προκειμένου να εκτιμηθεί σε ποιο βαθμό ένα κράτος μέλος τήρησε την υποχρέωσή του να καθορίσει ΖΕΠ. Κατά την Επιτροπή, στην υπό κρίση υπόθεση τελεί υπό εξέταση ένας παρόμοιος κατάλογος.

- 41 Η Ιρλανδία διαφωνεί με την Επιτροπή ως προς ορισμένες πτυχές του *Review of Ireland's Important Bird Areas* (καταλόγου των σημαντικών για την ορνιθοπανίδα περιοχών της Ιρλανδίας), που καταρτίστηκε το 1999 στο πλαίσιο μιας ευρωπαϊκής απογραφής και δημοσιεύθηκε το 2000 (στο εξής: IBA 2000). Κατ' αυτήν, ούτε η ύπαρξη του καταλόγου αυτού και μόνο ούτε η ύπαρξη της ασυμφωνίας αυτής συνιστούν απόδειξη ότι η Ιρλανδία παρέβη τις υποχρεώσεις της από την οδηγία για την προστασία των πτηνών.
- 42 Η Ελληνική Δημοκρατία και το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλουν ότι ο IBA 2000 εμφανίζει κενά και δεν πρέπει επομένως να του αναγνωρισθεί αξία ίδια με εκείνη του IBA 89.
- 43 Ειδικότερα, η Ελληνική και η Ισπανική Κυβέρνηση εκτιμούν ότι ο IBA 2000 διαφοροποιείται σε πολλά σημεία από τον IBA 89. Κατ' αυτές, ο IBA 2000 περιέχει επιστημονικά δεδομένα τα οποία μπορούν ασφαλώς να αποτελέσουν βάση αναφοράς προς πιστοποίηση της υπάρξεως των ειδών στο κάθε έδαφος, αλλά έχουν απλώς ενδεικτικό και γενικό χαρακτήρα όσον αφορά το μέγεθος του πληθυσμού των διαφόρων ειδών καθώς και την οριοθέτηση και, ως εκ τούτου, την έκταση των εδαφών που πρέπει να καταταγούν σε ΖΕΠ. Ο IBA 2000 όμως δεν περιέχει επιστημονικά δεδομένα που να επιτρέπουν ασφαλή οριοθέτηση των σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών, περιλαμβάνει εκτάσεις υπερβολικά μεγάλες που δεν παρουσιάζουν παρά μειωμένο ορνιθολογικό ενδιαφέρον, ενώ ο κατάλογος των περιοχών αυτών πρέπει να ενημερωθεί με βάση τις πιο πρόσφατες επιστημονικές αναλύσεις. Επομένως, το περιεχόμενο του εν λόγω καταλόγου δεν μπορεί να αξιοποιηθεί ως έχει προκειμένου να εξαχθούν βέβαια συμπεράσματα όσον αφορά τους πληθυσμούς και τα ακριβή όρια των ΖΕΠ.
- 44 Έτσι, η Ελληνική Δημοκρατία και το Βασίλειο της Ισπανίας συνάγουν από τα ανωτέρω ότι ο IBA 2000 δεν συνιστά ούτε επαρκή ούτε μοναδική βάση για τη θεμελίωση της παραβάσεως που προσάπτει η Επιτροπή στην Ιρλανδία.

- 45 Δεδομένου ότι το βάσιμο της πρώτης αιτιάσεως εξαρτάται, κατά μεγάλο μέρος, από το ζήτημα αν η διάσταση μεταξύ του IBA 2000 και των ΖΕΠ που έχει πράγματι χαρακτηρίσει η Ιρλανδία αποδεικνύει ότι το κράτος μέλος αυτό δεν έχει εκπληρώσει σε επαρκή βαθμό την υποχρέωσή του να κατατάξει ορισμένους τόπους σε ΖΕΠ, πρέπει να εξετασθεί αν ο IBA 2000 διαθέτει επιστημονική αξία συγκρίσιμη με εκείνη του IBA 89 και αν, ως εκ τούτου, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως στοιχείο αναφοράς που επιτρέπει την εκτίμηση της προβαλλομένης παραβάσεως.
- 46 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 4 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών προβλέπει ειδικό και ενισχυμένο σύστημα, τόσο για τα είδη που αναφέρονται στο παράρτημα I όσο και για τα αποδημητικά είδη, το οποίο δικαιολογείται από το γεγονός ότι αποτελούν, αντιστοίχως, τα είδη που αντιμετωπίζουν τη μεγαλύτερη απειλή και τα είδη που αποτελούν κοινή κληρονομιά της Κοινότητας (απόφαση της 13ης Ιουλίου 2006, C-191/05, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, Συλλογή 2006, σ. I-6853, σκέψη 9 και παρατιθέμενη νομολογία). Εξάλλου, από την ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής συνάγεται ότι η διαφύλαξη, η διατήρηση ή η αποκατάσταση μιας επαρκούς ποικιλίας και εκτάσεως οικοτόπων είναι απαραίτητες για τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών. Επομένως, τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για τη διατήρηση των εν λόγω ειδών (απόφαση της 28ης Ιουνίου 2007, C-235/04, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2007, , σ. I-5415, σκέψη 23).
- 47 Προς τούτο, είναι αναγκαία η ενημέρωση των επιστημονικών δεδομένων προκειμένου να εξακριβωθεί η κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα πλέον απειλούμενα είδη καθώς και τα είδη που αποτελούν κοινή κληρονομιά της Κοινότητας και να καταταγούν έτσι σε ΖΕΠ τα πλέον κατάλληλα εδάφη. Πρέπει επομένως να χρησιμοποιούνται τα πλέον ενημερωμένα επιστημονικά δεδομένα που είναι διαθέσιμα κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας (προπαρατεθείσα απόφαση της 28ης Ιουνίου 2007, Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 24).
- 48 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι εθνικοί κατάλογοι, μεταξύ των οποίων και ο καταρτισθείς από την BirdLife International IBA 2000, περιέχουν αναθεωρημένη την πρώτη πανευρωπαϊκή μελέτη που είχε πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο του IBA 89, παρουσιάζοντας ακριβέστερα και πιο ενημερωμένα επιστημονικά δεδομένα. Ειδικότερα, από τον IBA 2000 προκύπτει ότι ο κατάλογος αυτός καταγράφει, ως προς την Ιρλανδία, 48 νέες περιοχές έναντι του IBA 89.

- 49 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 20 των προτάσεών της, οι περιοχές που καταγράφονται στους δύο καταλόγους είναι προϊόν επεξεργασίας, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, στοιχείων σε σχέση με την παρουσία πτηνών. Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται στον IBA 2000 αντιστοιχούν, κατά το μεγαλύτερο μέρος τους, σε εκείνα που χρησιμοποιήθηκαν στον IBA 89. Ως εκ τούτου, η αύξηση του αριθμού και της επιφάνειας των καταγραφόμενων περιοχών οφείλεται κατ' ουσίαν στην απόκτηση καλύτερων γνώσεων για την παρουσία πτηνών.
- 50 Η Ιρλανδία υποστηρίζει ότι η Επιτροπή εσφαλμένως φρονεί ότι ο IBA 2000 δεν είναι εξαντλητικός. Συναφώς, πρέπει να διευκρινισθεί ότι ο IBA 2000 συνιστά μόνο βάση αναφοράς για την ορθή κατάρτιση ενός δικτύου σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών και ότι περαιτέρω ορνιθολογικές μελέτες μπορούν να αποτελέσουν θεμέλιο για την κατάταξη των πλέον κατάλληλων εδαφών για τη διατήρηση ορισμένων ειδών πτηνών.
- 51 Ωστόσο, τα κενά αυτά, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 25 των προτάσεών της, δεν αναιρούν την αποδεικτική αξία του IBA 2000. Η κατάσταση θα ήταν διαφορετική αν η Ιρλανδία είχε προσκομίσει επιστημονικά αποδεικτικά στοιχεία, προκειμένου ιδίως να καταδειχθεί ότι οι απορρέουσες από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών υποχρεώσεις μπορούσαν να εκπληρωθούν διά της κατατάξεως σε ΖΕΠ τόπων διαφορετικών από τους προκύπτοντες από τον εν λόγω κατάλογο και μικρότερης συνολικής έκτασης από εκείνους (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 18).
- 52 Ενόψει του επιστημονικού χαρακτήρα του καταλόγου IBA 89 και δεδομένου ότι δεν προσκομίσθηκε καμία επιστημονική απόδειξη από κράτος μέλος προκειμένου, ιδίως, να καταδειχθεί ότι οι απορρέουσες από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών υποχρεώσεις μπορούσαν να εκπληρωθούν διά της κατατάξεως σε ΖΕΠ τόπων διαφορετικών από τους προκύπτοντες από τον εν λόγω κατάλογο και μικρότερης συνολικής έκτασης από εκείνους, το Δικαστήριο έκρινε ότι, αν και ο εν λόγω κατάλογος δεν ήταν νομικώς δεσμευτικός, μπορούσε να τον χρησιμοποιήσει ως στοιχείο αναφοράς το οποίο παρέχει τη δυνατότητα να εκτιμηθεί αν ένα κράτος μέλος είχε κατατάξει σε ΖΕΠ επαρκή, σε αριθμό και επιφάνεια, εδάφη, κατά την έννοια των προμνησθεισών διατάξεων της οδηγίας (προπαρατεθείσα απόφαση της 28ης Ιουνίου 2007, Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 26 και παρατιθέμενη νομολογία).

- 53 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η Ιρλανδία δεν αντέταξε στα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν στον IBA 2000 άλλα αντικειμενικώς επαληθεύσιμα ορνιθολογικά κριτήρια που να αποτελούν τη βάση για μια διαφορετική κατάταξη. Πολύ περισσότερο, η Ιρλανδία δεν αντέταξε στον IBA 2000 έναν πλήρη εθνικό κατάλογο, καταρτισθέντα βάσει επιστημονικών μεθόδων, με τον οποίο να καθορίζεται το σύνολο των πλέον κατάλληλων για κατάταξη σε ΖΕΠ εδαφών.
- 54 Επιβάλλεται επομένως η διαπίστωση ότι ο IBA 2000 συνιστά έναν ενημερωμένο κατάλογο των σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών στην Ιρλανδία ο οποίος, ελλείπει αντίθετων επιστημονικών αποδείξεων, αποτελεί στοιχείο αναφοράς που επιτρέπει να εκτιμηθεί αν το κράτος μέλος αυτό έχει κατατάξει σε ΖΕΠ επαρκή σε αριθμό και επιφάνεια εδάφη προκειμένου να παράσχει προστασία σε όλα τα είδη πτηνών που απαριθμούνται στο παράρτημα I, καθώς και στα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα.
- 55 Το συμπέρασμα αυτό δεν αποδυναμώνεται από το επιχείρημα της Ισπανικής Κυβερνήσεως ότι διάφορες μη κυβερνητικές οργανώσεις που έχουν ως σκοπό τη διατήρηση των πτηνών επέλεξαν να τροποποιήσουν μονομερώς τον προηγούμενο κατάλογο ως προς τα διάφορα κράτη μέλη, ενώ καμία αρμόδια σε θέματα περιβάλλοντος διοικητική αρχή δεν επέβλεψε την κατάρτισή του ούτε εγγυήθηκε την ακρίβεια και την ορθότητα των δεδομένων που περιέχει.
- 56 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, πρώτον, ο IBA 2000 δημοσιεύθηκε από την BirdLife International, ένα σύνδεσμο εθνικών οργανώσεων προστασίας πτηνών, ο οποίος είχε συμμετάσχει, υπό την ονομασία Διεθνές Συμβούλιο για τη διαφύλαξη των πτηνών, στην κατάρτιση του IBA 89. Η Ευρωπαϊκή ομάδα για τη διατήρηση των πτηνών και των οικοτόπων, η οποία επίσης συμμετείχε στον IBA 89, ήταν τότε μια ad hoc ομάδα ειδικών του εν λόγω συμβουλίου. Συνεπώς, η BirdLife International εγγυάται την ενότητα της καταγραφής των εδαφών.

- 57 Δεύτερον, δεν αμφισβητείται ότι το κεφάλαιο του IBA 2000 που αφορά την Ιρλανδία καταρτίστηκε σε συνεννόηση με την Dúchas, την υπηρεσία Κοινής Κληρονομιάς του Υπουργείου Τεχνών, Κοινής Κληρονομιάς, Ιρλανδόφωνης Περιφέρειας και Νήσων [μετονομασθείσα εν τω μεταξύ σε National Parks and Wildlife (υπηρεσία εθνικών πάρκων και άγριας πανίδας και χλωρίδας) του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Κοινής Κληρονομιάς και Τοπικής Αυτοδιοικήσεως, στο εξής: National Parks and Wildlife]. Το τμήμα αυτό του καταλόγου καταρτίστηκε με τη βοήθεια ιρλανδών ειδικών υψηλού επιπέδου στον τομέα της ορνιθολογίας και βασίζεται σε μεγάλη έκταση σε δεδομένα σχετικά με τους πληθυσμούς και την κατανομή των πτηνών καθώς και σε μελέτες που πραγματοποιήθηκαν με οικονομική υποστήριξη των αρμοδίων αρχών. Από τον κατάλογο των επιστημονικών πηγών προκύπτει επίσης ότι οι ειδικοί ανέτρεξαν ευρέως σε μελέτες που είχαν δημοσιευθεί και πραγματοποιηθεί με συμμετοχή επιστημόνων που προέρχονταν από τις αρμόδιες για θέματα διατηρήσεως αρχές.
- 58 Η Ιρλανδία ενέμεινε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, στη θέση ότι η φύση της υποχρέωσης κράτους μέλους σε σχέση με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, καθώς και τις αιτιολογικές σκέψεις αυτής, πρέπει να εκτιμάται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και όχι λαμβανομένου υπόψη του έδαφους του οικείου κράτους μέλους και μόνο. Ενδέχεται επομένως ορισμένο έδαφος να είναι επιλέξιμο αλλά να μην είναι το πλέον κατάλληλο για την κατάταξη σε ΖΕΠ.
- 59 Έστω όμως και αν, όπως ορθώς υποστηρίζει η Ιρλανδία, η υποχρέωση των κρατών μελών δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας αφορά μόνο την κατάταξη των πλέον καταλλήλων εδαφών για τη διατήρηση των πτηνών και ενδέχεται ορισμένα εδάφη τα οποία, λαμβανομένων υπόψη των απαιτήσεων προστασίας των ειδών, θα ήταν πράγματι κατάλληλα για τη διατήρηση αυτή να μην καταταγούν ποτέ σε ΖΕΠ, εντούτοις, από το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, προκύπτει ότι, αν το έδαφος κράτους μέλους φιλοξενεί είδη που αναφέρονται στο παράρτημα I, το κράτος μέλος αυτό οφείλει ιδίως να καθορίσει, για τα είδη αυτά, ΖΕΠ (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, σκέψη 56 και παρατιθέμενη νομολογία).

- 60 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 32 των προτάσεών της, στα κράτη μέλη όπου τα είδη αυτά απαντούν με αρκετά μεγάλη συχνότητα, οι ΖΕΠ εξασφαλίζουν πρωτίστως τη διατήρηση μεγάλων τμημάτων του συνολικού πληθυσμού. Οι ΖΕΠ είναι αναγκαίες όμως και στα σημεία όπου τα είδη αυτά είναι μάλλον σπάνια. Ειδικότερα, οι ΖΕΠ χρησιμεύουν εκεί στη γεωγραφική κατανομή των ειδών.
- 61 Ειδικότερα, αν κάθε κράτος μέλος μπορούσε να αποφύγει την υποχρέωση να καθορίσει ΖΕΠ προκειμένου να διασφαλίσει την προστασία ειδών που αναφέρονται στο παράρτημα Ι και απαντούν στο έδαφός του, με μόνη αφορμή την ύπαρξη, σε άλλα κράτη μέλη, πολυάριθμων άλλων τόπων πολύ καταλληλότερων για τη διατήρηση των ίδιων ειδών, θα συνέτρεχε κίνδυνος να μην επιτευχθεί ο σκοπός της δημιουργίας ενός συνεκτικού δικτύου ΖΕΠ, όπως προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, σκέψη 58).
- 62 Η Ελληνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η δέσμευση που ανέλαβε η Ιρλανδία στο πλαίσιο της συνεργασίας με τις αρμόδιες υπηρεσίες της Επιτροπής, καθώς και το χρονοδιάγραμμα επαναοριοθετήσεων και επεκτάσεων ΖΕΠ που προσδιορίστηκε από την Ιρλανδία, πρέπει να ληφθούν υπόψη, διότι το κράτος μέλος αυτό πρέπει να ελέγξει το περιεχόμενο του IBA 2000, προκειμένου να οριοθετήσει τις σημαντικές για τη διατήρηση των πτηνών περιοχές και να τις κατατάξει σε ΖΕΠ.
- 63 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αν και κάθε κατάταξη προϋποθέτει ότι οι αρμόδιες αρχές έχουν σχηματίσει την πεποίθηση, στηριζόμενες στα καλύτερα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα, ότι ο οικείος τόπος συγκαταλέγεται στα πλέον κατάλληλα για την προστασία των πτηνών εδάφη (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 8ης Ιουνίου 2006, C-60/05, WWF Italia κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-5083, σκέψη 27), τούτο δεν σημαίνει πάντως ότι η υποχρέωση κατατάξεως αναστέλλεται γενικώς για όσο χρονικό διάστημα οι αρχές δεν έχουν πλήρως αξιολογήσει και επαληθεύσει τα νέα επιστημονικά δεδομένα.

- 64 Απεναντίας, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, η ακριβής μεταφορά της οδηγίας για την προστασία των πτηνών στο εσωτερικό δίκαιο έχει ιδιαίτερη σημασία, καθόσον η διαχείριση της κοινής κληρονομιάς έχει ανατεθεί στα κράτη μέλη όσον αφορά το έδαφος του καθενός (βλ. αποφάσεις της 8ης Ιουλίου 1987, 262/85, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1987, σ. 3073, σκέψη 9, και της 7ης Δεκεμβρίου 2000, C-38/99, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2000, σ. I-10941, σκέψη 53).
- 65 Δεδομένου ότι η υποχρέωση κατατάξεως σε ΖΕΠ των πλέον καταλλήλων εδαφών για τη διατήρηση των ειδών υφίσταται, ως προς την Ιρλανδία, από τις 6 Απριλίου 1981, η αίτησή του κράτους μέλους αυτού για χορήγηση συμπληρωματικής προθεσμίας προκειμένου να αξιολογήσει την καλύτερη διαθέσιμη επιστημονική πηγή δεν μπορεί να ευδοκιμήσει, διότι η αίτηση αυτή δεν συμβιβάζεται με τους επιδιωκόμενους από την οδηγία για την προστασία των πτηνών σκοπούς ούτε με την ευθύνη των κρατών μελών που θεσπίζει η οδηγία αυτή όσον αφορά τη διαχείριση, στο έδαφός τους, της κοινής κληρονομιάς.
- 66 Επιπλέον, όπως διαπιστώθηκε με τη σκέψη 47 της παρούσας απόφασης, πρέπει να χρησιμοποιούνται τα πλέον ενημερωμένα επιστημονικά δεδομένα που είναι διαθέσιμα κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας.
- 67 Από το σύνολο των ανωτέρω προκύπτει ότι, δεδομένου ότι δεν έχουν παρουσιαστεί επιστημονικές μελέτες ικανές να αντικρούσουν τα πορίσματα του IBA 2000, ο κατάλογος αυτός συνιστά την πλέον ενημερωμένη και ακριβή βάση αναφοράς για την εξακρίβωση των πλέον καταλλήλων, σε αριθμό και επιφάνεια, τόπων για τη διατήρηση των ειδών που αναφέρονται στο παράρτημα I καθώς και των αποδημητικών ειδών που δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα, των οποίων η έλευση είναι τακτική.

Επί του πρώτου σκέλους της πρώτης αιτιάσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 68 Η Επιτροπή αναγνωρίζει, στο πλαίσιο της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας, ότι η Ιρλανδία έχει κατατάξει σε ΖΕΠ σχετικά μεγάλο αριθμό τόπων. Εκτιμά πάντως ότι έπρεπε να είχαν καταταγεί και άλλες περιοχές. Η Επιτροπή, έχοντας τονίσει ο IBA 2000 απαρίθμησε συνολικά 140 σημαντικές για τη διατήρηση των πτηνών περιοχές, οι οποίες καλύπτουν έκταση 4 309 km², ήτοι περί το 6 % της χερσαίας εκτάσεως του κράτους μέλους αυτού (περί το 60 % των περιοχών αυτών είναι παράκτιες, σε αντιστοιχία με τα 7 100 km ακτογραμμής που διαθέτει η Ιρλανδία, ενώ τα εσωτερικά ύδατα αντιπροσωπεύουν ένα ακόμη 20 %), υποστηρίζει ότι 42 από τις περιοχές αυτές δεν είχαν καταταγεί σε ΖΕΠ. Κατά την Επιτροπή, ακόμη και υποτιθεμένου ότι όλες αυτές οι περιοχές κατατάσσονταν σε ΖΕΠ, το ιρλανδικό δίκτυο ΖΕΠ θα εξακολουθούσε να παρουσιάζει κενά ως προς ορισμένο αριθμό ειδών πτηνών που αναφέρονται στο παράρτημα Ι καθώς και ειδών αποδημητικών πτηνών των οποίων η έλευση είναι τακτική, δεδομένου ότι τα είδη αυτά δεν καλύπτονται πλήρως από την κατάταξη που πραγματοποιήθηκε με τον IBA 2000.
- 69 Επιπλέον, παρατηρεί ότι, από απόψεως εδαφικής καλύψεως, το ιρλανδικό δίκτυο ΖΕΠ βρίσκεται στην προτελευταία θέση της ομάδας των προ της διευρύνσεως του 2004 δεκαπέντε κρατών μελών. Ειδικότερα, αρκετά από τα δέκα νέα κράτη μέλη έχουν ήδη υπερβεί το επίπεδο εδαφικής καλύψεως του ιρλανδικού δικτύου ΖΕΠ.
- 70 Τέλος, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι κατά τη διάρκεια της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας οι ιρλανδικές αρχές υπέβαλαν χρονοδιάγραμμα για τον χαρακτηρισμό, τον «επαναχαρακτηρισμό» και την επέκταση ενός ορισμένου αριθμού τόπων. Στην πραγματικότητα, το χρονοδιάγραμμα αυτό δεν τηρήθηκε και η Ιρλανδία δεν πραγματοποίησε ούτε κοινοποίησε κάποια κατάταξη.

- 71 Η Ιρλανδία, έχοντας τονίσει ότι έχει επίγνωση του γεγονότος ότι η υποχρέωση που της επιβάλλεται όσον αφορά την κατάταξη σε ΖΕΠ των κατάλληλων για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών απορρέει από την οδηγία για την προστασία των πτηνών και όχι από τον IBA 2000, ανταπαντά ότι η συνολική ερευνητική εργασία για την επέκταση ενδεχομένως του ιρλανδικού δικτύου ΖΕΠ είναι υπό εξέλιξη και ότι επίκειται η ολοκλήρωσή της.
- 72 Πάντως, η Ιρλανδία εκτιμά ότι η αλκυόνα (*Alcedo atthis*) είναι το διαδεδομένο είδος που προσφέρεται λιγότερο για μια απόπειρα διατηρήσεως μέσω κατατάξεως σε ΖΕΠ και ότι είναι εύλογος ο μη καθορισμός περαιτέρω ΖΕΠ για την ορτυγομάνα (*Crex crex*). Το κράτος μέλος αυτό επισημαίνει ακόμη ότι δύναται νομίμως να θεωρήσει, ενόψει των πληροφοριών που διαθέτει, ότι η τοποθεσία Cross Lough (Killadoon) (στο εξής: τοποθεσία Cross Lough) δεν συγκαταλέγεται στα πλέον κατάλληλα προς κατάταξη σε ΖΕΠ εδάφη.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

A — Επί των τόπων που αναγνωρίζονται με τον IBA 2000

- 73 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή έχει παραδεχθεί, με τη συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη της, ότι στον πίνακα 1 της αιτιολογημένης γνώμης της που κοινοποιήθηκε στις 24 Οκτωβρίου 2001 παρεισέφρησε σφάλμα ως προς την τοποθεσία Bull and Cow Rocks, που έχει ήδη καταταγεί σε ΖΕΠ, και ότι, ως εκ τούτου, ο τόπος αυτός δεν αποτελεί αντικείμενο της υπό κρίση προσφυγής.

- 74 Κατά πάγια νομολογία, η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση που επικρατούσε στο κράτος μέλος κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, οι δε μεταβολές που επήλθαν εν συνεχεία δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 2ας Ιουνίου 2005, C-282/02, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 2005, σ. I-4653, σκέψη 40).
- 75 Στην υπό κρίση υπόθεση, από τα στοιχεία σε σχέση με τους ανωτέρω λόγους παραβάσεως προκύπτει ότι η Ιρλανδία δεν αμφισβητεί ότι δεν είχε κατατάξει σε ΖΕΠ, εντός της προθεσμίας που είχε ταχθεί με την κοινοποιηθείσα στις 11 Ιουλίου 2003 συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη, 42 από τους 140 τόπους που είχαν αναγνωρισθεί με τον IBA 2000.
- 76 Λαμβανομένων υπόψη των όσων ελέχθησαν στη σκέψη 67 της παρούσας αποφάσεως, το γεγονός και μόνο ότι η Ιρλανδία έχει επιδοθεί σε ένα ευρύτατο πρόγραμμα κατατάξεως και ανακατατάξεως των ΖΕΠ δεν μπορεί να αποτελέσει δικαιολογία για τη μη κατάταξη σε ΖΕΠ των τόπων που είχαν αναγνωρισθεί με τον IBA 2000.
- 77 Αντιθέτως, το ενδιαφέρον για την κατάταξη της τοποθεσίας Cross Lough καθώς και των τριών τοποθεσιών που είναι κατάλληλες για τη διατήρηση της ορτυγομάνας, ήτοι των τοποθεσιών Falcarragh to Min an Chladaigh, Malin Head και χερσόνησος Fanad Head αμφισβητείται εμπεριστατωμένα από την Ιρλανδία.
- 78 Η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει επομένως να γίνει δεκτή ως προς 38 από τους 42 τόπους που έχουν αναγνωρισθεί με τον IBA 2000 και πρέπει η βασιμότητά της να εξετασθεί όσον αφορά τους τέσσερις τόπους το ορνιθολογικό ενδιαφέρον των οποίων αμφισβητείται ειδικώς από την Ιρλανδία.

1. Επί της τοποθεσίας Cross Lough

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

- 79 Η Επιτροπή έχει προσδώσει έμφαση στην τοποθεσία Cross Lough για δύο λόγους. Πρώτον, η Ιρλανδία αμφισβήτησε ειδικά την αναγκαιότητα κατατάξεως του τόπου αυτού σε ΖΕΠ, μολοντί ήταν, προσφάτως ακόμη, σημαντική περιοχή αναπαραγωγής του χειμωνογλάρου (*Sterna sandvicensis*). Δεύτερον, η μη κατάταξη του τόπου αυτού σε εύθετο χρόνο ενδέχεται να είχε αρνητικές επιπτώσεις στην προστασία του.
- 80 Ειδικότερα, βάσει των πληροφοριών που διαθέτει, η Επιτροπή προβάλλει ότι η εξαφάνιση της αποικίας χειμωνογλάρων που υπήρχε, σύμφωνα με τον IBA 89, στον τόπο αυτό από το 1937 σχετίζεται με τη θηρευτική δραστηριότητα της αμερικανικής λουτρεόλης (βιζόν ή μινκ) (*Mustela vison*) και ότι ποτέ δεν προβλέφθηκε κάποιο μέτρο για την προστασία της αποικίας αυτής. Κατά την Επιτροπή, με κατάλληλη διαχείριση, τα χειμωνογλάρωνα θα μπορούσαν να επαναποικίσουν αυτόν τον σημαντικό πρώην τόπο αναπαραγωγής. Η Ιρλανδία δεν πρέπει να αντλήσει πλεονέκτημα από το γεγονός ότι δεν εξασφάλισε εγκαίρως την κατάταξη και την προστασία της τοποθεσίας Cross Lough.
- 81 Η Ιρλανδία προβάλλει ότι η Επιτροπή παρέλειψε να θεμελιώσει επιστημονικά τον ισχυρισμό της ότι το κράτος μέλος αυτό οφείλει να κατατάξει σε ΖΕΠ έναν τόπο ο οποίος δεν παρουσιάζει πλέον ενδιαφέρον για το οικείο είδος και ο οποίος δεν συνιστά πλέον σημαντική για τη διατήρηση των πτηνών ζώνη αλλά στον οποίο τα πτηνά, αφού έχουν αναπαραχθεί σε αυτόν και παρά το ότι έχουν μετακινηθεί, θα μπορούσαν να επιστρέψουν. Ακόμη και αν η Επιτροπή έχει λόγους να θεωρήσει ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία της, η τοποθεσία Cross Lough (ή οποιαδήποτε άλλη εν προκειμένω) μπορεί να επαναποικισθεί από τα χειμωνογλάρωνα και να καταταγεί πράγματι σε ΖΕΠ, δεν έχει αποδείξει πάντως ότι ο εν λόγω τόπος συγκαταλέγεται

στους πλέον κατάλληλους για τη διατήρηση του επίμαχου είδους. Η Ιρλανδία προσθέτει ότι η Επιτροπή δεν έχει αποδείξει ότι η εξαφάνιση της αποικίας χειμωνογάρων προκλήθηκε από τη θηρευτική δραστηριότητα της αμερικανικής λουτρεόλης στην περιοχή αυτή.

β) Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 82 Δεν αμφισβητείται ότι ο εν λόγω τόπος έχει αναγνωρισθεί τόσο με τον IBA 89 όσο και με τον IBA 2000 ως ένα από τα πλέον κατάλληλα εδάφη για τη διατήρηση του χειμωνογάρων, είδους που αναφέρεται στο παράρτημα I, σύμφωνα με τα ορνιθολογικά κριτήρια που καθορίστηκαν, αντιστοίχως, το 1984 και 1995. Επιβάλλεται επομένως η διαπίστωση ότι ο τόπος αυτός συγκαταλεγόταν, από τις 6 Απριλίου 1981, στα πλέον κατάλληλα για τη διατήρηση του εν λόγω είδους εδάφη. Επομένως, σύμφωνα με τη νομολογία που προκύπτει από την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, σκέψη 62, η Ιρλανδία όφειλε να κατατάξει τον τόπο αυτόν σε ΖΕΠ.
- 83 Η υποχρέωση αυτή κατατάξεως, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 58 των προτάσεών της, δεν απαλείφεται κατ' ανάγκη, έστω και αν τώρα το έδαφος δεν είναι πλέον το πιο κατάλληλο.
- 84 Ειδικότερα, κατά πάγια νομολογία, οι ζώνες που δεν έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ, ενώ έπρεπε να είχαν καταταγεί, συνεχίζουν να υπάγονται στο ειδικό καθεστώς του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, διότι άλλως οι σκοποί προστασίας που διατυπώνονται στην οδηγία, όπως διευκρινίζονται στην ένατη αιτιολογική σκέψη αυτής, δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση της 2ας Αυγούστου 1993, Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 22, καθώς και απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2000, C-374/98, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2000, σ. I-10799, σκέψεις 47 και 57).

- 85 Επομένως, η Ιρλανδία όφειλε να έχει λάβει τουλάχιστον τα κατάλληλα, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, μέτρα για να αποφύγει, στην τοποθεσία Cross Lough, τη ρύπανση ή την υποβάθμιση των οικοτόπων καθώς και τις επιζήμιες για το χειμωνογλάρονο διαταράξεις, στο μέτρο κατά το οποίο οι διαταράξεις αυτές έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε σχέση με τους σκοπούς του άρθρου αυτού.
- 86 Στην υπό κρίση υπόθεση, καθόσον δεν έλαβε τέτοια μέτρα για τον τόπο αυτόν, το κράτος μέλος αυτό δεν απέδειξε ότι ο εν λόγω τόπος θα είχε απολέσει την καταλληλότητά του ακόμη και αν είχαν ληφθεί μέτρα προστασίας (βλ., επ' αυτού, προπαρατεθείσα απόφαση της 13ης Ιουλίου 2006, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψεις 13 και 14).
- 87 Εκτός αυτού, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, σύμφωνα με τα πορίσματα των επιστημονικών μελετών και των παρατηρήσεων που υπέβαλε η Επιτροπή κατά τη διάρκεια της δίκης και τα οποία δεν αντέκρουσε η Ιρλανδία, μέτρα προστασίας μπορούσαν να ληφθούν. Ειδικότερα, στηριζόμενη σε δύο άρθρα ενός Ιρλανδού φυσιοδίφη, η Επιτροπή εξέθεσε τις συνέπειες της θηρευτικής δραστηριότητας της αμερικανικής λουτρεόλης για τις φωλιές των χειμωνογλάρων, τα οποία φωλιάζουν στο έδαφος, και αναφερόμενη στις πρόσφατες παρατηρήσεις που πραγματοποιήθηκαν σε έναν τόπο της κομητείας Donegal, έδειξε ότι μια δραστηριότητα διαχειρίσεως (η παγίδευση της λουτρεόλης) απάμβλυνε το πρόβλημα της θηρεύσεως και ότι το μεγαλύτερο μέρος του τοπικού πληθυσμού χειμωνογλάρων εξακολουθεί να φωλεοποιεί στην ίδια περιοχή.
- 88 Περαιτέρω, στηριζόμενη στις προαναφερθείσες, μη αντικρουσθείσες από την Ιρλανδία παρατηρήσεις, οι οποίες επιβεβαιώνουν τη δυνατότητα επαναποικισμού τόπων από τα χειμωνογλάρονα, η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο επαναποικισμός του εδάφους αυτού από το χειμωνογλάρονο είναι δυνατός. Προσθέτει ότι το είδος αυτό πιθανώς διαθέτει, σε μια περιοχή, περισσότερους τόπους φωλεοποιήσεως, οι οποίοι δεν χρησιμοποιούνται αναγκαστικά όλοι σε μια ορισμένη περίοδο αναπαραγωγής.

89 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η προσφυγή είναι βάσιμη όσον αφορά την τοποθεσία Cross Lough.

2. Επί των τριών τόπων που είναι κατάλληλοι για τη διατήρηση της ορτυγομάνας

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

90 Η Επιτροπή προβάλλει ότι η ορτυγομάνα είναι το μόνο παγκοσμίως απειλούμενο είδος αγρίου πτηνού που απαντά στην Ιρλανδία. Ο πληθυσμός της έχει γνωρίσει πολύ σοβαρή μείωση κατά τις τελευταίες δεκαετίες και το είδος αυτό δεν απαντά πλέον παρά μόνο σε μερικούς γεωγραφικούς θύλακες. Σήμερα επιβιώνει στην Ιρλανδία μόνο ένας πολύ μικρός πληθυσμός, πράγμα που δικαιολογεί υψηλό επίπεδο προστασίας των τόπων.

91 Κατά την άποψη της Επιτροπής, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεσθεί βασίμως το μικρό μέγεθος και το ευάλωτο ενός πληθυσμού ορτυγομάνας για να δικαιολογήσει τη μη κατάταξη των εδαφών που είναι πλέον κατάλληλα για τη διατήρηση του είδους αυτού. Με το υπόμνημα απαντήσεώς της, η Επιτροπή προσθέτει ότι η επιτυχής διατήρηση και διαχείριση των κυριότερων περιοχών είναι απαραίτητες προκειμένου η ορτυγομάνα να μπορέσει να ανακάμψει και να εξαπλωθεί εκ νέου, με βάση τον σημερινό ευρισκόμενο σε επισφαλή κατάσταση πληθυσμό.

92 Η Ιρλανδία προβάλλει ότι το ενδεχόμενο καθορισμού περαιτέρω ΖΕΠ πρέπει να εξετασθεί υπό το πρίσμα των διαθέσιμων πληροφοριών για το είδος (που είναι πολυάριθμες) και των θετικών μέτρων που έχει λάβει για τη διατήρησή του το National Parks and Wildlife. Ο χαρακτηρισμός της ορτυγομάνας με τον όρο «παγκοσμίως απειλούμενη» δεν ισχύει πλέον ενόψει των πληροφοριών που είναι διαθέσιμες για το είδος αυτό και, κατά συνέπεια, η περιγραφή του ως τέτοιου είναι ψευδής. Η χρήση των οικείων εδαφών μεταβάλλεται αισθητά. Η Ιρλανδία θεωρεί ότι

είναι άτοπη η επιμονή της Επιτροπής να ισχυρίζεται ότι πρέπει να καταταγούν σε ΖΕΠ και άλλα κατάλληλα για τη διατήρηση της ορτυγομάνας εδάφη, ενώ εν πάση περιπτώσει δεν δικαιολογείται από τα συναφή αποδεικτικά στοιχεία.

- 93 Το κράτος μέλος αυτό παρατηρεί ότι οι ορτυγομάνες είναι πράγματι κατανεμημένες αραιά και απρόβλεπτα εκτός των υφιστάμενων ΖΕΠ και διευκρινίζει ότι δυσκολία συνιστά ο απρόβλεπτος χαρακτήρας και όχι το επισφαλές της καταλήψεως ενός τόπου από τις ορτυγομάνες. Με άλλα λόγια, η κατάταξη ενός τόπου σε ΖΕΠ δεν πρέπει να βασίζεται σε εικασίες αλλά σε κατάλληλα ορνιθολογικά κριτήρια.

β) Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 94 Συναφώς, αν και αληθεύει ότι νέες μελέτες σχετικά με την παρουσία της ορτυγομάνας στην Ευρώπη έχουν μεταβάλει την κατηγορία κατατάξεώς της, εντούτοις η κατηγορία «υπό απειλή» στην οποία κατατάσσεται τώρα ανταποκρίνεται, εξίσου με την κατηγορία «τρωτά» στην οποία κατατασσόταν στο παρελθόν, στις προϋποθέσεις αναγνωρίσεως σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών σύμφωνα με το χρησιμοποιούμενο στον IBA 2000 κριτήριο C.1. Τούτο δεν προκαλεί μεταβολή ούτε σε ό,τι αφορά την εφαρμογή του κριτηρίου C.6 που χρησιμοποιείται στον ίδιο κατάλογο. Οι τόποι που αναγνωρίζονται με τον IBA 2000 δεν μπορούν επομένως να αμφισβητηθούν.

- 95 Τη διαπίστωση αυτή δεν μπορεί να αντικρούσει το επιχείρημα της Ιρλανδίας ότι οι απαιτήσεις της οδηγίας για την προστασία των πτηνών καλύφθηκαν, λαμβανομένων υπόψη των αναγκών της ορτυγομάνας, με την κατάταξη σε ΖΕΠ εδαφών που χρησιμοποιούνται από σημαντικό μέρος του πληθυσμού της ορτυγομάνας χάρη στη δημόσια χρηματοδότηση του προγράμματος επιχορηγήσεων υπέρ της ορτυγομάνας (Corncrake Grant Scheme), το οποίο καλύπτει την απασχόληση τριών γεωργικών

εργατών, διοικητικά έξοδα και επιχορηγήσεις προς τους γεωργούς, τη χρηματοδότηση και διευκόλυνση της έρευνας και την εισαγωγή κεφαλαίου αφιερωμένου στην ορτυγομάνα στο τελευταίο πρόγραμμα περιβαλλοντικής προστασίας της υπαίθρου (Rural Environment Protection Scheme).

- 96 Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τη νομολογία που υπενθυμίστηκε με τις σκέψεις 37 έως 39 της παρούσας αποφάσεως, τέτοια μέτρα διατηρήσεως δεν μπορούν να θεωρηθούν επαρκή.
- 97 Απορριπτό είναι και το επιχείρημα της Ιρλανδίας ότι οι ορτυγομάνες είναι κατανεμημένες σε μικρούς αριθμούς και κατά τρόπο απρόβλεπτο εκτός των υφιστάμενων ΖΕΠ.
- 98 Υπογραμμίζεται ότι η Επιτροπή έχει υποβάλει, χωρίς σχετικό αντίλογο εκ μέρους της Ιρλανδίας, ορνιθολογικές δημοσιεύσεις στις οποίες αναφέρεται ότι, μεταξύ 1999 και 2001, κατά μέσο όρο το 39 % του πληθυσμού της ορτυγομάνας στο ιρλανδικό έδαφος ευρίσκετο εκτός των ΖΕΠ και ότι, μεταξύ 2002 και 2004, ο αριθμός αυτός ήταν πλησιέστερος στο 50 %.
- 99 Είναι ακόμη απορριπτό το επιχείρημα της Ιρλανδίας ότι σημαντικές μεταβολές έχουν επηρεάσει την κατανομή του είδους αυτού σε σύντομα χρονικά διαστήματα (λιγότερο από 10 έτη) και ότι, όσο η κατάσταση δεν έχει σταθεροποιηθεί, θα ήταν πρόωρη η σύσταση να καταταγούν και άλλοι τόποι σε ΖΕΠ.
- 100 Συναφώς, πρέπει να αναγνωρισθεί η επαρκώς σταθερή παρουσία της ορτυγομάνας στους επίμαχους τόπους για σύντομες περιόδους. Ειδικότερα, η Ιρλανδία δεν αμφισβητεί ότι, σύμφωνα με τα πορίσματα μιας μελέτης της BirdWatch Ireland που

υποβλήθηκαν από την Επιτροπή, κατά το διάστημα από το 1993 μέχρι το 2001, ο μειωμένος πληθυσμός της ορτυγομάνας στο Falcarragh το Min an Chladaigh αντιπροσώπευε το 8% του εθνικού πληθυσμού της, στο Malin Head το 4% του εθνικού πληθυσμού της και στη χερσόνησο Fanad Head το 3% του εθνικού πληθυσμού της. Κατά την ίδια πηγή, παρόμοια αριθμητικά στοιχεία υπάρχουν για τα έτη από το 2002 μέχρι το 2004.

- 101 Όσον αφορά το προβληθέν από την Ιρλανδία επιχείρημα ότι η καλή θέληση και συνεργασία των ιδιοκτητών γης είναι αποφασιστικές για την επιτυχία μελλοντικών σχεδίων διατηρήσεως και για την εφαρμογή μέσων προστασίας, αρκεί να αναφερθεί ότι, ακόμη και αν τούτο ενδεχομένως ίσχυε, ένα τέτοιο γεγονός δεν απαλλάσσει ένα κράτος μέλος από τις υποχρεώσεις του δυνάμει του άρθρου 4 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.
- 102 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η προσφυγή είναι βάσιμη και ως προς τις τοποθεσίες Falcarragh το Min an Chladaigh, Malin Head και χερσόνησο Fanad Head.

B — Επί των πτηνών που πρέπει να προστατευθούν σε επιπλέον τόπους

- 103 Η Επιτροπή προβάλλει ότι, σε ό,τι αφορά το κηλιδοβούτι (*Gavia stellata*), τον βαλτόκυρκο (*Circus cyaneus*), τον νανογέρακα (*Falco columbarius*), τον πετρίτη (*Falco peregrinus*), το βροχοπούλι (*Pluvialis apricaria*), την ορτυγομάνα, την αλκυόνα, την ασπρομετωπόχηνα (φυλή Γροιλανδίας) (*Anser albifrons flavirostris*) και τον βαλτόμπουφο (*Asio flammeus*), προστατευόμενα είδη που αναφέρονται στο παράρτημα I, καθώς και την καλημάνα (*Vanellus vanellus*), τον κοκκινოსκέλη (*Tringa totanus*), το μπεκατσίνι (*Gallinago gallinago*), την τουρλίδα (*Numenius arquata*) και την λασποσκαλίδρα (*Calidris alpina*), αποδημητικά είδη των οποίων η έλευση είναι τακτική, οι αναγνωρισμένες με τον IBA 2000 σημαντικές για τη

διατήρηση των πτηνών περιοχές προδήλως δεν παρουσιάζουν ένα σύνολο τόπων επαρκές σε αριθμό και επιφάνεια για την ικανοποίηση των αναγκών διατηρήσεως των ειδών αυτών.

104 Η Ιρλανδία υποστηρίζει ότι έχουν πραγματοποιηθεί μελέτες για έξι από τα εννέα προαναφερθέντα είδη του παραρτήματος I καθώς και για τη λασποσκαλίδρα, αποδημητικό είδος του οποίου η έλευση είναι τακτική. Η ολοκλήρωση της εργασίας αυτής παρέχει στο εξής δυνατότητα εξακριβώσεως των τόπων που μπορούν να καταταγούν σε ΖΕΠ για τη διατήρηση του κηλιδοβουτιού, του βαλτόκυρκου, του νανογέρακα, του βροχοπουλιού και της λασποσκαλίδρας. Κατά τη διάρκεια της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας, η Ιρλανδία επισήμανε ότι οι ΖΕΠ που θα προταθούν για τη διατήρηση του βαλτόκυρκου καθιστούν δυνατή και τη διατήρηση του βαλτόμπουφου. Επιπλέον, το βροχοπούλι αντιπροσωπεύει τώρα ένα «επιλέξιμο ενδιαφέρον» για τρεις καθορισθείσες ΖΕΠ και ο νανογέρακας για τέσσερις τόπους που έχουν σημασία για περισσότερα είδη. Ο πετρίτης μπορεί να αποτελέσει επιλέξιμο είδος στις περισσότερες ΖΕΠ της κοκκινοκαλιακούδας (*Pyrthocorax pyrrhocorax*).

105 Αν και η Ιρλανδία επικαλείται ορισμένες αποσπασματικές πρωτοβουλίες, αυτές δεν είχαν καταλήξει σε αποτέλεσμα κατά τη λήξη της προθεσμίας που είχε ταχθεί με την κοινοποιηθείσα στις 11 Ιουλίου 2003 συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη. Επειδή όμως η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται μόνο σε συνάρτηση με την κατάσταση που επικρατούσε στο κράτος μέλος κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, πρέπει, ενόψει των πληροφοριών που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, να διαπιστωθεί ότι η Ιρλανδία παρέβη τις υποχρεώσεις της σε ό,τι αφορά τον καθορισμό ΖΕΠ για τη διατήρηση του κηλιδοβουτιού, του βαλτόκυρκου, του νανογέρακα, του πετρίτη, του βροχοπουλιού και του βαλτόμπουφου, ειδών που αναφέρονται στο παράρτημα I, καθώς και την προστασία της λασποσκαλίδρας, αποδημητικού είδους που δεν μνημονεύεται στο παράρτημα I, του οποίου η έλευση είναι τακτική. Η αιτίαση είναι βάσιμη και ως προς το σημείο αυτό.

106 Κατά τα λοιπά, δεν προκύπτει ότι η Επιτροπή, η οποία φέρει το βάρος αποδείξεως στο πλαίσιο μιας διαδικασίας λόγω παραβάσεως (απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2004, C-288/02, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 2004, σ. I-10071, σκέψη 35 και

παρατιθέμενη νομολογία), απέδειξε επαρκώς κατά νόμο ότι η Ιρλανδία παρέβη τις υποχρεώσεις της όσον αφορά τον καθορισμό ΖΕΠ για τη διατήρηση της ασπρομετωπόχηνας (φυλής Γροιλανδίας), είδους που αναφέρεται στο παράρτημα I, καθώς και την προστασία της καλημάνας, του κοκκινოსκέλη, του μπεκατσινιού και της τουρλίδας, αποδημητικών ειδών των οποίων η έλευση είναι τακτική και τα οποία δεν μνημονεύονται στο παράρτημα I. Επομένως, ως προς το σημείο αυτό η αιτίαση είναι αβάσιμη.

- 107 Όσον αφορά την αλκυόνα και την ορτυγομάνα, η Ιρλανδία αμφισβητεί την ανάγκη κατατάξεως σε ΖΕΠ και άλλων τόπων χάριν της διατηρήσεώς τους.

1. Επί των τόπων που είναι κατάλληλοι για τη διατήρηση της αλκυόνας

- 108 Η Επιτροπή εκτιμά ότι το ιρλανδικό δίκτυο ΖΕΠ θα έπρεπε να περιλαμβάνει ένα αντιπροσωπευτικό σύνολο των ποτάμιων διαδρομών που μπορούν να χρησιμοποιούνται από την αλκυόνα. Ωστόσο, η Ιρλανδία δεν έλαβε κανένα μέτρο για την κατάταξη των πλέον καταλλήλων εδαφών για τη διατήρηση της αλκυόνας και ούτε καν γνωρίζει τον νυν υφιστάμενο πληθυσμό του είδους.

- 109 Η Ιρλανδία φρονεί ότι ένα τόσο ευρέως διαδεδομένο είδος όπως η αλκυόνα είναι το διαδεδομένο είδος που προσφέρεται λιγότερο για μια απόπειρα διατηρήσεώς του μέσω κατατάξεως εδαφών σε ΖΕΠ. Το συμπέρασμα αυτό επιβάλλεται από τις διαθέσιμες πληροφορίες, στις οποίες περιλαμβάνονται δύο *Ατλαντες αναπαραγωγής* συνταχθέντες μεταξύ 1988 και 1991. Αν και ο νυν υφιστάμενος πληθυσμός της αλκυόνας είναι άγνωστος, φαίνεται ότι η BirdWatch Ireland σκοπεύει να πραγματοποιήσει έρευνα. Αν από την έρευνα αυτή προκύψει ενδεχομένως ένας μεγαλύτερος πληθυσμός αλκυόνας, οι ιρλανδικές αρχές θα επανεξετάσουν το ζήτημα της δημιουργίας ΖΕΠ για τη διατήρηση της αλκυόνας στο μέλλον.

- 110 Όπως όμως υπενθυμίστηκε με τη σκέψη 59 της παρούσας αποφάσεως, από το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, προκύπτει ότι, αν το έδαφος κράτους μέλους φιλοξενεί είδη που αναφέρονται στο παράρτημα I, το κράτος μέλος αυτό οφείλει ιδίως να καθορίσει, για τα είδη αυτά, ΖΕΠ. Ως εκ τούτου, η Ιρλανδία θα έπρεπε να έχει εξακριβώσει τα πλέον κατάλληλα εδάφη για τη διατήρηση της αλκυόνας και να τα έχει κατατάξει σε ΖΕΠ.
- 111 Συνεπώς, η Ιρλανδία, η οποία ομολογεί την παρουσία της αλκυόνας στο έδαφός της, δεν εκπλήρωσε την υποχρέωση αυτή μέχρι τη λήξη της προθεσμίας που είχε ταχθεί με την κοινοποιηθείσα στις 11 Ιουλίου 2003 συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη. Επομένως, η προσφυγή είναι βάσιμη και όσον αφορά τους τόπους που είναι κατάλληλοι για τη διατήρηση της αλκυόνας.

2. Επί των τόπων που είναι κατάλληλοι για τη διατήρηση της ορτυγομάνας

- 112 Η Επιτροπή προβάλλει ότι το νυν υφιστάμενο δίκτυο ΖΕΠ για την προστασία της ορτυγομάνας είναι ελλιπές. Επισημαίνει ότι ο IBA 2000 αναγνωρίζει περαιτέρω πέντε συμπληρωματικούς τόπους, ήτοι τις τοποθεσίες Falcarragh to Min an Chladaigh, Malin Head, χερσόνησος Fanad Head, χερσόνησος Mullet και Moy valley.
- 113 Σε ό,τι αφορά τους πέντε επιπλέον τόπους που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να διαπιστωθεί, αφενός, ότι συνιστούν σημαντικές για τη διατήρηση των πτηνών περιοχές και, αφετέρου, ότι ως προς τρεις από αυτούς, ήτοι ως προς τις τοποθεσίες Falcarragh to Min an Chladaigh, Malin Head και χερσόνησος Fanad Head, η παράβαση διαπιστώθηκε με τη σκέψη 102 της παρούσας αποφάσεως.
- 114 Ως προς τη χερσόνησο Mullet, η Επιτροπή διευκρινίζει με το υπόμνημα απαντήσεώς της ότι μέρος της τοποθεσίας αυτής έχει καταταγεί σε ΖΕΠ για άλλους σκοπούς. Ως εκ τούτου, πρέπει εξαρχής να διαπιστωθεί ότι ο τόπος αυτός αποτελεί περίπτωση μερικής κατατάξεως.

- 115 Έπειτα, το κριτήριο C.6 είναι εφαρμοστέο στην τοποθεσία χερσόνησος Mullet. Το κριτήριο αυτό προσδιορίζει μια ζώνη που αποτελεί μια από τις πέντε σημαντικότερες σε κάθε ευρωπαϊκή περιοχή για ένα είδος ή υποείδος που αναφέρεται στο παράρτημα I. Επομένως, όπως προκύπτει από τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται στον IBA 2000, αρκεί ο οικείος τόπος να φιλοξενεί έναν αξιόλογο αριθμό ατόμων ενός τέτοιου είδους ή υποείδους (τουλάχιστον το 1% του εθνικού αναπαραγωγικού πληθυσμού ενός είδους που αναφέρεται στο παράρτημα I ή το 0,1% του βιογεωγραφικού πληθυσμού) ώστε να πρέπει να καταταγεί σε ΖΕΠ.
- 116 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή υπέβαλε, με το υπόμνημα απαντήσεώς της, τα μη αμφισβητηθέντα από την Ιρλανδία πορίσματα μιας μελέτης της BirdWatch Ireland, σύμφωνα με τα οποία, κατά το διάστημα από 1993 μέχρι 2001, ο μειωμένος πληθυσμός της ορτυγομάνας στην περιοχή αυτή αντιπροσώπευε το 4% του εθνικού πληθυσμού. Κατά την ίδια πηγή, παρόμοια αριθμητικά δεδομένα παρατηρούνται για τα έτη από το 2002 μέχρι το 2004.
- 117 Ως εκ τούτου, η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να γίνει δεκτή όσον αφορά την τοποθεσία χερσόνησος Mullet.
- 118 Όσον αφορά την τοποθεσία Moy valley, η Επιτροπή παραδέχεται ότι από τα στοιχεία της απογραφής προκύπτει πολυετής απουσία της ορτυγομάνας. Ωστόσο, από τα αριθμητικά δεδομένα της BirdWatch Ireland φαίνεται ότι στον τόπο αυτόν υπήρχαν πολλές ορτυγομάνες κατά τη δεκαετία του '80 και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90. Ιδίως μέχρι το 1993, η περιοχή αυτή παρουσίαζε τη δεύτερη μεγαλύτερη συγκέντρωση της ορτυγομάνας μετά τη ΖΕΠ River Shannon callows και θα ήταν ανεπιφύλακτα επιλέξιμη για κατάταξη σε ΖΕΠ βάσει οποιασδήποτε εύλογης εφαρμογής των ορνιθολογικών κριτηρίων. Επομένως, υφίσταντο στοιχεία που θα είχαν δικαιολογήσει την κατάταξη της τοποθεσίας Moy valley σε ΖΕΠ επί μακρό χρονικό διάστημα μετά τη θέση σε ισχύ της οδηγίας για την προστασία των πτηνών. Η εξαφάνιση της ορτυγομάνας στον τόπο αυτό επήλθε λόγω μεταβολών των γεωργικών πρακτικών, η δε Ιρλανδία δεν προσπάθησε να θεραπεύσει την

εξέλιξη αυτή. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η Ιρλανδία δεν πρέπει να αντλήσει πλεονέκτημα από το γεγονός ότι δεν κατέταξε ούτε προστάτευσε τον τόπο αυτό. Η Ιρλανδία δεν απέδειξε την αδυναμία αποκαταστάσεως της παρουσίας της ορτυγομάνας στην περιοχή αυτή.

- 119 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα αριθμητικά στοιχεία της BirdWatch Ireland, τα οποία υποβλήθηκαν από την Επιτροπή με το υπόμνημα απαντήσεώς της και από τα οποία προκύπτει ότι στην τοποθεσία Moy valley υπήρχαν πολλές ορτυγομάνες κατά τη δεκαετία του '80 και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90, δεν αμφισβητούνται από την Ιρλανδία. Ως εκ τούτου, ο τόπος αυτός αποτελούσε ένα από τα πλέον κατάλληλα για τη διατήρηση της ορτυγομάνας εδάφη και, σύμφωνα με τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως, η Ιρλανδία όφειλε να τον έχει κατατάξει σε ΖΕΠ.
- 120 Σύμφωνα με πάγια νομολογία που υπενθυμίζεται με τη σκέψη 84 της παρούσας αποφάσεως, οι ζώνες που δεν έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ, ενώ έπρεπε να είχαν καταταγεί, συνεχίζουν να υπάγονται στο ειδικό καθεστώς του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, διότι άλλως οι σκοποί της προστασίας που διατυπώνονται στην οδηγία, όπως διευκρινίζονται στην ένατη αιτιολογική σκέψη αυτής, δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν. Επομένως, η Ιρλανδία όφειλε να έχει λάβει τουλάχιστον τα κατάλληλα, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, μέτρα για να αποφύγει, στην τοποθεσία Moy valley, την υποβάθμιση των οικοτόπων καθώς και τις διαταράξεις που έχουν επιπτώσεις στην ορτυγομάνα, στο μέτρο κατά το οποίο οι διαταράξεις αυτές έχουν σημαντικές συνέπειες σε σχέση με τους σκοπούς του άρθρου αυτού.
- 121 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι στην τοποθεσία Moy valley, η οποία έπρεπε να είχε καταταγεί σε ΖΕΠ, η εξαφάνιση της ορτυγομάνας επήλθε λόγω μεταβολών των γεωργικών πρακτικών και ότι η Ιρλανδία δεν προσπάθησε να θεραπεύσει την εξέλιξη αυτή.

- 122 Επιπλέον, η Ιρλανδία δεν απέδειξε την αδυναμία αποκαταστάσεως της παρουσίας της ορτυγομάνας στον τόπο αυτό. Κατά συνέπεια, η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να γίνει ως προς το σημείο αυτό δεκτή.
- 123 Συνεπώς, η προσφυγή είναι βάσιμη και σε ό,τι αφορά τις τοποθεσίες χερσόνησος Mullet και Moy valley.

Επί του δευτέρου σκέλους της πρώτης αιτιάσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 124 Η Επιτροπή προβάλλει ότι η Ιρλανδία παρέβη την υποχρέωση που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, καθόσον κατέταξε ορισμένους τόπους σε ΖΕΠ μόνο εν μέρει. Κατά την άποψή της, σε πολλές περιπτώσεις η χάραξη των ορίων των ΖΕΠ αφήνει εκτός ΖΕΠ εξίσου σημαντικές γειτνιάζουσες περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν ορνιθολογικό ενδιαφέρον και καταγράφονται στον IBA 2000. Οι επικρίσεις της αφορούν συνολικά 37 τόπους.
- 125 Η Επιτροπή προβάλλει ότι τα όρια των ΖΕΠ έπρεπε να είχαν καθοριστεί βάσει ορνιθολογικών και όχι οικονομικών εκτιμήσεων και σημειώνει ότι, αντιθέτως, οι ιρλανδικές αρχές σε πολυάριθμες περιπτώσεις οριοθέτησαν ΖΕΠ σε τόπους που ανήκουν στη δημόσια κτήση και δεν κατέταξαν τόπους σε περιπτώσεις σαφώς αντιτιθέμενων σε τούτο οικονομικών συμφερόντων.

126 Η Επιτροπή προσθέτει ότι, διαρκούσης της διαδικασίας, οι ιρλανδικές αρχές δήλωσαν ότι είχαν την πρόθεση να επεκτείνουν και να επαναχαρακτηρίσουν έναν σημαντικό αριθμό τόπων πριν από το τέλος του Ιουνίου 2004. Δεν προκύπτει ωστόσο ότι υλοποίησαν την πρόθεσή τους αυτή.

127 Η Ιρλανδία επισημαίνει ότι η αντίστοιχη ερευνητική εργασία είναι υπό εξέλιξη και ότι προβλέπεται ότι θα καθοριστούν νέες ΖΕΠ για τους σκοπούς της διατήρησης των οικείων ειδών. Όλες οι ανακατατάξεις και νέες κατατάξεις σε ΖΕΠ θα πραγματοποιηθούν σύμφωνα με τις απαιτήσεις της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους. Ωστόσο, η Ιρλανδία αμφισβητεί το προβαλλόμενο κενό της κατατάξεως όσον αφορά την έκταση της ΖΕΠ Sandymount Strand and Tolka Estuary.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

128 Η Ιρλανδία, αναγνωρίζοντας ότι ορισμένες ΖΕΠ χρήζουν επεκτάσεως, παραδέχεται ότι παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών. Συνεπώς, η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να γίνει δεκτή ως προς 36 από τους 37 τόπους.

129 Πρέπει εν συνεχεία να εξετασθεί η κατάσταση της ΖΕΠ Sandymount Strand and Tolka Estuary.

130 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, στο πλαίσιο της χαράξεως της ΖΕΠ Sandymount Strand and Tolka Estuary, δεν ελήφθησαν ορθώς υπόψη τα ορνιθολογικά συμφέροντα, κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.

- 131 Κατά την Επιτροπή, προκύπτει από αποδεικτικά στοιχεία ότι η προσέγγιση που υιοθέτησαν οι ιρλανδικές αρχές για την οριοθέτηση της ΖΕΠ Sandymount Strand and Tolka Estuary, τοποθεσίας που συνίσταται σε έναν τεράστιας εκτάσεως υγρότοπο διεθνούς σπουδαιότητας για τα υδρόβια πτηνά, ο οποίος ευρίσκεται στον κόλπο του Δουβλίνου και φιλοξενεί τακτικά περισσότερα από 20 000 διαχειμάζοντα πτηνά, συνεπάγεται τον αποκλεισμό δύο περιοχών που προορίζονται για αξιοποίηση στο πλαίσιο μεγάλων δημοσίων έργων. Ο αποκλεισμός αυτός αποφασίστηκε βάσει μεμονωμένης εξετάσεως της ορνιθολογικής αξίας των περιοχών αυτών, ενώ η ΖΕΠ θα έπρεπε να έχει οριοθετηθεί λαμβανομένων υπόψη των φυσικών ορίων του υδάτινου οικοσυστήματος.
- 132 Όσον αφορά την πρώτη περιοχή, εμβαδού 4,5 ha, για την οποία είχε προηγουμένως προταθεί η συμπερίληψή της στη ΖΕΠ, αποκλείστηκε, κατά την Επιτροπή, από το αρχικό σχέδιο επεκτάσεως της ΖΕΠ Sandymount Strand and Tolka Estuary κατόπιν της παρεμβάσεως της Dublin Port Company (αρχή του λιμένα του Δουβλίνου), η οποία προετίθετο να την επιχωματώσει για να επεκτείνει τον λιμένα.
- 133 Η Ιρλανδία υποστηρίζει ότι η περιοχή αυτή δεν έπρεπε να έχει συμπεριληφθεί στην αρχικώς προταθείσα επέκταση και ότι η συμπερίληψη αυτή δεν ήταν επιστημονικά θεμελιωμένη. Η τροποποίηση του σχεδίου επεκτάσεως της ΖΕΠ εξετάστηκε προσεκτικά και έγινε δεκτό ότι η συμπερίληψη της περιοχής αυτής δεν δικαιολογούνταν επιστημονικά, δεδομένου ότι μικρό μόνο τμήμα της εκτίθετο για σύντομο χρονικό διάστημα κατά την άμπωτη της παλίρροιας των συζυγιών.
- 134 Το κράτος μέλος αυτό σημειώνει ιδίως ότι τα κοινά προσαρμοστικά είδη καλοβατικών δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη ζώνη παρά μόνο όταν είναι εκτεθειμένη κατά την άμπωτη. Τα είδη αυτά ανευρίσκουν αλλού το κύριο μέρος της διατροφής τους. Επιπλέον, η περιοχή αυτή ήταν πιθανόν να μην συνδέεται με σημαντικούς οικοτόπους που ευρίσκονταν στη γύρω περιοχή και οι οποίοι παρείχαν καλύτερες συνθήκες για τα οικεία είδη. Κατά το εν λόγω κράτος μέλος, η Επιτροπή δεν προσπάθησε πράγματι να αμφισβητήσει το επιστημονικό θεμέλιο της απόψεως αυτής.

- 135 Όσον αφορά την πρώτη περιοχή, πρέπει προκαταρκτικώς να διαπιστωθεί ότι οι αιτιάσεις που διατυπώνει η Επιτροπή με το υπόμνημα απαντήσεώς της ως προς άλλες εκτάσεις της περιοχής αυτής απαραδέκτως προβάλλονται κατά το στάδιο της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας, καθόσον δεν αποτελούσαν αντικείμενο της προσφυγής.
- 136 Ειδικότερα, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το αντικείμενο προσφυγής λόγω παραβάσεως που ασκείται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 226 ΕΚ οριοθετείται από την προβλεπόμενη από τη διάταξη αυτή προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία, έτσι ώστε η προσφυγή πρέπει να στηρίζεται στους ίδιους με την αιτιολογημένη γνώμη λόγους και ισχυρισμούς (βλ. απόφαση της 16ης Ιουνίου 2005, C-456/03, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2005, σ. I-5335, σκέψη 35 και παρατιθέμενη νομολογία).
- 137 Έπειτα, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, η Επιτροπή υπέβαλε μια ορνιθολογική πραγματογνωμοσύνη που είχε καταρτισθεί από την Dublin Bay Watch τον Νοέμβριο του 2002 και η οποία συνιστούσε, βάσει των πορισμάτων μιας εκτιμήσεως των ορνιθολογικών επιπτώσεων του σχεδίου επιχωματώσεως, τη συμπερίληψη των εδαφών αυτών στη ΖΕΠ Sandymount Strand and Tolka Estuary. Ειδικότερα, στη μελέτη αυτή, την οποία δεν αμφισβήτησαν οι ιρλανδικές αρχές, αναφέρεται, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 72 των προτάσεών της, ότι διάφορα είδη χρησιμοποιούν το σε εξαιρετικές περιπτώσεις εκτιθέμενο έδαφος σε βαθμό σαφώς υπερβαίνοντα τον μέσο όρο. Επιπλέον, κάποια τμήματα των εκτάσεων αυτών είναι εκτεθειμένα και σε λιγότερο έντονες παλίρροιες και μπορούν να χρησιμοποιούνται από πτηνά. Τέλος, οι επίμαχες εκτάσεις δεν χρησιμοποιούνται μόνο από τα καλοβατικά πτηνά αλλά, παραδείγματος χάριν, και από χειμνογλάρονα, τα οποία δεν εξαρτώνται από την άμπωτη.
- 138 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η πρώτη επίμαχη περιοχή συνιστά αναπόσπαστο τμήμα του συνολικού υδάτινου οικοσυστήματος και ότι έπρεπε να έχει καταταγεί σε ΖΕΠ. Κατά συνέπεια, η προσφυγή είναι βάσιμη σε ό,τι αφορά την πρώτη περιοχή που αποκλείστηκε από το αρχικό σχέδιο επεκτάσεως της ΖΕΠ Sandymount Strand and Tolka Estuary.

- 139 Όσον αφορά τη δεύτερη περιοχή, συνίστατο σε 2,2 ha εναποθέσεων αμμοχάλικου στην είσοδο της εκβολής του Tolka, τα οποία καταστράφηκαν, σύμφωνα με την Επιτροπή, κατά την κατασκευή της σήραγγας του λιμένα του Δουβλίνου, κατασκευαστής της οποίας είναι η Dublin Corporation (νυν Dublin City Council, Δήμος του Δουβλίνου). Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, αν και μικρή, η αποκλεισθείσα περιοχή παρουσίαζε χαρακτηριστικά παρόμοια προς εκείνα ενός πλήρους οικοσυστήματος, ήτοι τα χαρακτηριστικά των λασπώδων επίπεδων εκτάσεων, και χρησιμοποιούνταν τακτικά από πτηνά που εξαρτώνται από το συνολικό οικοσύστημα, ήτοι από τον στρειδοφάγο (*Hæmatorus ostralegus*) και τον κοκκινოსκέλη. Οι αποσπασματικοί αυτοί αποκλεισμοί ορισμένων στοιχείων ενός ολοκληρωμένου υδάτινου οικοσυστήματος θίγουν τους σκοπούς της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.
- 140 Η Ιρλανδία υποστηρίζει ότι μόνον ένας πολύ μικρός αριθμός στρειδοφάγων και κοκκινოსκέληδων ευρίσκεται εντός της λασπώδους διαπαλιρροιακής ζώνης εμβαδού 2,2 ha η οποία εκτίθεται, μόνο ως περιοχή ανευρέσεως τροφής και μόνο για πολύ σύντομα χρονικά διαστήματα, κατά την άμπωτη. Ως εκ τούτου, η περιοχή αυτή δεν θεωρείται κατάλληλη για συμπερίληψη στην αντίστοιχη ΖΕΠ. Τα κριτήρια που εφαρμόστηκαν κατά τη λήψη της αποφάσεως αυτής ήταν επιστημονικά προσαρμοσμένα ορνιθολογικά κριτήρια. Η Ιρλανδία εκτιμά ότι η άποψη της Επιτροπής ότι η εξαφάνιση της ζώνης των 2,2 ha συνιστά σημαντική υποβάθμιση των οικοτόπων των πτηνών καθώς και πηγή διαταράξεων δεν μπορεί να γίνει δεκτή και ότι η Επιτροπή δεν παρουσίασε κανένα επιστημονικό ή αντικειμενικά επαληθεύσιμο αποδεικτικό στοιχείο για να υποστηρίξει την άποψή της.
- 141 Σε ό,τι αφορά τη δεύτερη περιοχή, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με τη νομολογία που αναφέρεται στη σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως, η κατάταξη εδαφών σε ΖΕΠ διέπεται αποκλειστικά από τα καθοριζόμενα από την οδηγία για την προστασία των πτηνών ορνιθολογικά κριτήρια.
- 142 Ως εκ τούτου, η Επιτροπή ορθώς υποστηρίζει ότι, αφενός, η κατάταξη σε ΖΕΠ δεν μπορεί να προκύψει από μεμονωμένη εξέταση της ορνιθολογικής αξίας καθεμιάς από τις επίμαχες επιφάνειες, αλλά πρέπει να διενεργείται με συνεκτίμηση των φυσικών ορίων του υδάτινου οικοσυστήματος και ότι, αφετέρου, τα ορνιθολογικά

κριτήρια, στα οποία πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά η κατάταξη, πρέπει να είναι επιστημονικά θεμελιωμένα. Ειδικότερα, η χρήση εσφαλμένων, δήθεν ορνιθολογικών, κριτηρίων, θα μπορούσε να οδηγήσει σε έναν εσφαλμένο καθορισμό των ορίων των ΖΕΠ.

- 143 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η επίμαχη επιφάνεια διαχωρίζεται από το υπόλοιπο τμήμα της καταταγείσας σε ΖΕΠ εκβολής από μία διασχίζουσα τον ποταμό οδό και ότι η επιφάνεια αυτή, ως λασπώδης επίπεδη έκταση, παρουσιάζει τα ίδια χαρακτηριστικά με το σύνολο της τοποθεσίας του κόλπου του Δουβλίνου.
- 144 Επιπλέον, από την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που δημοσιεύθηκε τον Ιούλιο του 1998 και στην οποία στηρίχθηκαν και οι δύο διάδικοι κατά τη διάρκεια της δίκης, προκύπτει ότι η επιφάνεια αυτή χρησιμοποιείται ως τόπος ανευρέσεως τροφής από μέρος των αγρίων πτηνών που απαντούν στη ΖΕΠ Sandymount Strand and Tolka Estuary.
- 145 Επιβάλλεται επομένως η διαπίστωση ότι η δεύτερη περιοχή χρησιμοποιείται ως ζώνη ανευρέσεως τροφής από τρία από τα εννέα είδη πτηνών, τα οποία έχουν καθοριστική σημασία για τον χαρακτηρισμό του κόλπου του Δουβλίνου ως σημαντικής ορνιθολογικής περιοχής. Η περιοχή αυτή χρησιμοποιείται από τα είδη αυτά εντός των ορίων του αναμενόμενου μέσου όρου, αν όχι και περισσότερο. Συνιστά επομένως αναπόσπαστο τμήμα του συνόλου του υδάτινου οικοσυστήματος και, ως εκ τούτου, έπρεπε και αυτή να είχε καταταγεί σε ΖΕΠ.
- 146 Ως εκ τούτου, η προσφυγή είναι βάσιμη και ως προς τη δεύτερη περιοχή που δεν συμπεριελήφθη στη ΖΕΠ Sandymount Strand and Tolka Estuary.
- 147 Κατά συνέπεια, το δεύτερο σκέλος της πρώτης αιτιάσεως πρέπει να θεωρηθεί βάσιμο.

- 148 Κατόπιν του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η πρώτη αιτίαση είναι βάσιμη, με την εξαίρεση του σημείου που αφορά τον καθορισμό ΖΕΠ για τη διατήρηση της ασπρομετωπόχηνας (φυλής Γροιλανδίας), είδους που αναφέρεται στο παράρτημα Ι, καθώς και την προστασία της καλημάνας, του κοκκινოსκέλη, του μπεκατσινιού και της τουρλίδας, αποδημητικών ειδών των οποίων η έλευση είναι τακτική και τα οποία δεν μνημονεύονται στο παράρτημα Ι.

Επί της δευτέρας αιτιάσεως, η οποία αντλείται από τη μη θέσπιση του αναγκαίου νομικού καθεστώτος προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 149 Η Επιτροπή εκτιμά ότι, από το 1981, η ιρλανδική νομοθεσία δεν υλοποίησε επαρκώς τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών και ότι, επιπροσθέτως, η Ιρλανδία δεν εφάρμοσε στην πράξη τις διατάξεις αυτές θεσπίζοντας ειδικό νομικό καθεστώς προστασίας για τις ΖΕΠ, ικανό να εξασφαλίσει την επιβίωση και την αναπαραγωγή των οικείων ειδών πτηνών.
- 150 Κατά την Επιτροπή, πρώτον, η μέριμνα για την επιβίωση και την αναπαραγωγή ειδών πτηνών που απαντούν στις ΖΕΠ μπορεί να προϋποθέτει όχι μόνο προληπτικά μέτρα αλλά και μέτρα ενεργητικά ή θετικά τα οποία, με μία εξαίρεση, δεν έχει λάβει η Ιρλανδία. Δεύτερον, υπάρχει αμφιβολία ως προς το αν η σχετική ιρλανδική νομοθεσία αποτελεί πράγματι νομική βάση παρέχουσα δυνατότητα θεσπίσεως τέτοιων μέτρων.
- 151 Η Ιρλανδία αμφισβητεί την προσαπτόμενη παράβαση. Σε ό,τι αφορά την υποχρέωση θεσπίσεως νομικού καθεστώτος για την αποτελεσματική προστασία των ΖΕΠ, η Ιρλανδία, ενώ παραδέχεται ότι η προληπτική προσέγγιση δεν είναι

αρκετή για την προστασία των πτηνών σε όλες τις περιπτώσεις, υποστηρίζει ότι ο σκοπός αυτός αποτέλεσε τη νομιμοποιητική βάση για τη θέσπιση του προγράμματος εθελοντικών επιχορηγήσεων υπέρ της ορτυγομάνας. Σε τούτο προστίθεται ένας κατάλογος προγραμμάτων, υπό τη μορφή σχεδίων, για τη διαχείριση της διατήρησης των πτηνών σε ορισμένο αριθμό ΖΕΠ.

- 152 Όσον αφορά την εμβέλεια της ιρλανδικής νομοθεσίας που μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, το κράτος μέλος αυτό αρνείται ότι η κανονιστική απόφαση για τους οικοτόπους έχει ως μόνο σκοπό την εφαρμογή της οδηγίας για τους οικοτόπους και υποστηρίζει ότι η εν λόγω κανονιστική απόφαση παρέχει κατάλληλη νομική βάση εθνικού δικαίου για την κατάρτιση και την εκτέλεση προγραμμάτων διαχείρισης των ΖΕΠ. Κατά την Ιρλανδία, η κανονιστική απόφαση για τους οικοτόπους εφαρμόζει ρητώς στις ΖΕΠ έναν ορισμένο αριθμό προστατευτικών και εκτελεστικών μέτρων κλειδιών, ιδίως δε το άρθρο 13 αυτής το οποίο αναφέρεται ρητώς στο άρθρο 34 της ίδιας κανονιστικής αποφάσεως ως διάταξη εφαρμοστέα στις ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί δυνάμει της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 153 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν για τις ΖΕΠ ένα νομικό καθεστώς προστασίας που να διασφαλίζει, μεταξύ άλλων, την επιβίωση και την αναπαραγωγή των ειδών πτηνών που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής, καθώς και την αναπαραγωγή, την αλλαγή φτερώματος και τη διαχείμαση των αποδημητικών ειδών που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα Ι, των οποίων η έλευση είναι τακτική (απόφαση της 18ης Μαρτίου 1999, C-166/97, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1999, σ. I-1719, σκέψη 21 και παρατιθέμενη νομολογία).
- 154 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 77 των προτάσεών της, η προστασία των ΖΕΠ δεν πρέπει να περιορίζεται σε μέτρα αποτροπής των προσβολών και των εξωτερικών διαταράξεων που προκαλούνται από τον άνθρωπο, αλλά οφείλει, ανάλογα με την κατάσταση, να περιλαμβάνει και θετικά μέτρα για τη διατήρηση και τη βελτίωση της καταστάσεως του τόπου.

- 155 Δεν αμφισβητείται ότι το άρθρο 13 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους θα μετέφερε επαρκώς στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών αν η διάταξη αυτή μπορούσε να εφαρμοστεί στις ΖΕΠ. Εντούτοις, σε αντίθεση με την άποψη της Ιρλανδίας ότι το εν λόγω άρθρο 13 εφαρμόζεται κατ' ουσίαν και στις ΖΕΠ δυνάμει του άρθρου 34 του ίδιου κανονισμού, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η εν λόγω κανονιστική απόφαση προορίζεται αποκλειστικά για την εφαρμογή της οδηγίας για τους οικοτόπους.
- 156 Το άρθρο 34 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους προβλέπει ότι «[ε]φόσον παρίσταται ανάγκη, οι διατάξεις των άρθρων 4, 5, 7, 13, 14, 15 και 16 εφαρμόζονται *mutatis mutandis* στις ζώνες που έχουν ταξινομηθεί δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών».
- 157 Κατά το άρθρο 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, η οδηγία, ενώ δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών. Επομένως, η Ιρλανδία, όπως και οποιοδήποτε κράτος μέλος, έχει την επιλογή όσον αφορά τον τύπο και τα μέσα εφαρμογής της οδηγίας για την προστασία των πτηνών (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2003, C-296/01, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2003, σ. I-13909, σκέψη 55).
- 158 Πάντως, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, η μεταφορά μιας οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο πρέπει πράγματι να διασφαλίζει την πλήρη εφαρμογή της κατά τρόπο αρκούντως σαφή και ακριβή (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 30ής Μαΐου 1991, C-361/88, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1991, σ. I-2567, σκέψη 15).
- 159 Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει, όπως υπενθυμίστηκε με τη σκέψη 64 της παρούσας αποφάσεως, ότι η ακριβής μεταφορά της οδηγίας για την προστασία των πτηνών στο εσωτερικό δίκαιο έχει ιδιαίτερη σημασία, καθόσον η διαχείριση της κοινής κληρονομιάς έχει ανατεθεί στα κράτη μέλη όσον αφορά το έδαφος του καθενός.

- 160 Πρέπει επομένως να εξακριβωθεί το ζήτημα αν το άρθρο 34 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους δεν κατοχυρώνει, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, την εφαρμογή του άρθρου 13 της κανονιστικής αυτής αποφάσεως στις ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί ως ΖΕΠ δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.
- 161 Ωστόσο, το γράμμα του εν λόγω άρθρου 34 επιτρέπει το συμπέρασμα ότι, αφεαυτής, η διάταξη αυτή δεν αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους την εφαρμογή του άρθρου 13 της κανονιστικής αυτής αποφάσεως στις ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.
- 162 Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα της Επιτροπής ότι εξαιτίας της μη αναφοράς στην κανονιστική απόφαση για τους οικοτόπους ενός ιδιαίτερου σκοπού, συνιστάμενου στην εφαρμογή της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, και λαμβανομένων υπόψη των ορίων που θέτει η European Communities Act, η εν λόγω κανονιστική απόφαση δεν μπορεί να αποτελέσει νομική βάση η οποία να παρέχει δυνατότητα για τη θέσπιση σχεδίων διαχειρίσεως της διατηρήσεως των πτηνών εντός των ΖΕΠ.
- 163 Για τον ίδιο λόγο, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η κανονιστική απόφαση για τους οικοτόπους δεν παρέχει τη δυνατότητα να εφαρμοσθούν στις ΖΕΠ τα προβλεπόμενα στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους μέτρα διαχειρίσεως, διότι μόνος διακηρυχθείς σκοπός της κανονιστικής αυτής αποφάσεως είναι η εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας. Ειδικότερα, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 82 των προτάσεών της, αν μέτρα αντίστοιχα προς τα προβλεπόμενα στο εν λόγω άρθρο 6, παράγραφος 1, είναι εφαρμοστέα, κατά το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, και επί των ΖΕΠ, ο εθνικός νομοθέτης ουδόλως εμποδίζεται να θεσπίσει μία μόνο διάταξη για τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο των ρυθμίσεων και των δύο οδηγιών.
- 164 Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ούτε το επιχείρημα της Επιτροπής που αφορά τους περιορισμούς που επιβλήθηκαν με την European Communities Act. Ειδικότερα,

η Ιρλανδία υποστηρίζει στο υπόμνημά της αντικρούσεως, χωρίς αντίλογο της Επιτροπής ως προς το σημείο αυτό, ότι η κανονιστική απόφαση για τους οικοτόπους δεν αποτελεί νόμο αλλά αναμφίβολα έχει στο σύνολό της πλήρη ισχύ και παράγει όλα τα έννομα αποτελέσματά της εφόσον δεν έχει προσβληθεί επιτυχώς ενώπιον αρμοδίου δικαστηρίου.

165 Τέλος, για τον ίδιο λόγο που έγινε δεκτός με τη σκέψη 161 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα της Επιτροπής ότι το άρθρο 13 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους, το οποίο αφορά τα μέτρα διατήρησης που πρέπει να λάβει ο υπουργός σε σχέση με τις ειδικές ζώνες διατήρησης, δεν εφαρμόζεται άνευ ετέρου επί των ΖΕΠ, διότι, σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 34 της κανονιστικής αυτής αποφάσεως, ορισμένες διατάξεις της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως εφαρμόζονται «εφόσον παρίσταται ανάγκη» και «*mutatis mutandis*» στις ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.

166 Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το περιεχόμενο των εθνικών νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων πρέπει να εκτιμάται λαμβανομένης υπόψη της ερμηνείας τους από τα εθνικά δικαστήρια (απόφαση της 29ης Μαΐου 1997, C-300/95, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Συλλογή 1997, σ. I-2649, σκέψη 37 και παρατιθέμενη νομολογία). Εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν επικαλέστηκε προς στήριξη της προσφυγής της καμία απόφαση εθνικού δικαστηρίου η οποία να έχει ερμηνεύσει την επίδικη διάταξη του εσωτερικού δικαίου κατά τρόπο μη σύμφωνο προς την οδηγία.

167 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν προκύπτει ότι η Επιτροπή, η οποία φέρει το βάρος αποδείξεως στο πλαίσιο μιας διαδικασίας λόγω παραβάσεως (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας, σκέψη 35 και παρατιθέμενη νομολογία), απέδειξε επαρκώς κατά νόμο ότι, κατά την ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας που είχε ταχθεί με την κοινοποιηθείσα στις 11 Ιουλίου 2003 συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη, η κανονιστική απόφαση για τους οικοτόπους είχε την εμβέλεια που της αποδίδει η Επιτροπή.

168 Ως εκ τούτου, η δεύτερη αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

Επί της τρίτης αιτιάσεως, η οποία αντλείται από την παράλειψη εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών στις περιοχές που έπρεπε να είχαν καταταγεί σε ΖΕΠ

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 169 Η Επιτροπή προβάλλει ότι η Ιρλανδία παραλείπει από το 1981 να διασφαλίσει την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών στους τόπους που έπρεπε να είχαν καταταγεί σε ΖΕΠ δυνάμει της εν λόγω οδηγίας αλλά δεν κατετάγησαν. Εκτιμά ότι, λαμβανομένου υπόψη του βαθμού στον οποίο είναι ανεπαρκής ο χαρακτηρισμός ΖΕΠ από τις ιρλανδικές αρχές, το κενό αυτό μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις για τη διατήρηση των οικείων ειδών πτηνών.
- 170 Κατά την Επιτροπή, αν και η Ιρλανδία διαθέτει νομοθεσία για την προστασία των οικοτόπων εκτός των περιοχών που έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ, η νομοθεσία αυτή δεν παρουσιάζει τον ειδικό ορνιθολογικό χαρακτήρα που απαιτείται από την αναφερθείσα στην προηγούμενη σκέψη διάταξη του κοινοτικού δικαίου. Ιδίως, η εθνική νομοθεσία δεν επιβάλλει ιδιαίτερες υποχρεώσεις, ως προς τους οικοτόπους αγρίων ειδών πτηνών που θα έπρεπε να τυγχάνουν της προστασίας που παρέχουν οι ΖΕΠ, στις περιοχές που δεν ανήκουν στο δίκτυο ΖΕΠ που υφίσταται στην Ιρλανδία. Η Επιτροπή αναφέρει το χαρακτηριστικό παράδειγμα των δυσκολιών τις οποίες αντιμετωπίζει ο βαλτόκυρκος και προσθέτει ότι, εκτός αυτού, οι περιοχές που δεν έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ ενώ χρήζουν τέτοιας κατατάξεως δεν τυγχάνουν, στην Ιρλανδία, της προστασίας που επιτάσσει το άρθρο 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, ούτε καν έναντι ενεργειών των δημοσίων αρχών.

- 171 Η Ιρλανδία απαντά, κατ' ουσίαν, ότι μια σημαντική ερευνητική εργασία για τον βαλτόκυρκο είναι υπό ολοκλήρωση και ότι πρόκειται σύντομα να οριστικοποιηθεί ένα σχέδιο κατευθυντηρίων γραμμών για την ανάπτυξη της αιολικής ενέργειας.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 172 Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι, όπως υπενθυμίστηκε με τη σκέψη 84 της παρούσας αποφάσεως, οι σκοποί προστασίας που διατυπώνονται στην οδηγία για την προστασία των πτηνών, όπως διευκρινίζονται στην ένατη αιτιολογική σκέψη αυτής, δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν αν τα κράτη μέλη όφειλαν να τηρούν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 4, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες είχε λάβει χώρα προηγούμενος καθορισμός ΖΕΠ.
- 173 Όπως προκύπτει επίσης από τη νομολογία του Δικαστηρίου, το γράμμα του άρθρου 7 της οδηγίας για τους οικοτόπους διευκρινίζει ότι το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας αυτής αντικαθιστά το άρθρο 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών από την ημερομηνία θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας για τους οικοτόπους ή από την ημερομηνία της κατατάξεως από κράτος μέλος δυνάμει της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, εφόσον αυτή είναι μεταγενέστερη. Κατά συνέπεια, οι ζώνες που δεν έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ, ενώ έπρεπε να είχαν καταταγεί, συνεχίζουν να υπάγονται στο ειδικό καθεστώς του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών (προπαρατεθείσα απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2000, C-374/98, Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψεις 46 και 47).
- 174 Εν προκειμένω, η Ιρλανδία δεν υποστήριξε καν ότι εφάρμοσε τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών στις περιοχές που έπρεπε να είχαν καταταγεί σε ΖΕΠ δυνάμει της εν λόγω οδηγίας.
- 175 Ως εκ τούτου, χωρίς να απαιτείται η εξέταση των συγκεκριμένων παραδειγμάτων που παρέσχε η Επιτροπή, η τρίτη αιτίαση πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη.

Επί της τετάρτης αιτιάσεως, η οποία αντλείται από την παράλειψη μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο και εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 176 Η Επιτροπή προσάπτει στην Ιρλανδία ότι δεν μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο ούτε εφάρμοσε κατά τρόπο πλήρη και ορθό τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών όσον αφορά τα κατάλληλα μέτρα τα οποία οφείλουν να υιοθετήσουν τα κράτη μέλη για να αποφύγουν τη ρύπανση ή την υποβάθμιση των οικοτόπων εκτός των ΖΕΠ.
- 177 Προς στήριξη της αιτιάσεώς της, η Επιτροπή προβάλλει ότι τα διάφορα νομικά εργαλεία του εσωτερικού δικαίου, ειδικότερα δε οι άδειες για την ολοκληρωμένη πρόληψη της ρυπάνσεως, το σύστημα διαχειρίσεως της κοπριάς των στάβλων, η χωροταξική νομοθεσία και οι σχετικές με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων διατάξεις, οι οποίες υποτίθεται ότι μεταφέρουν στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, δεν διαθέτουν το ειδικό ορνιθολογικό περιεχόμενο που προβλέπεται στο άρθρο αυτό. Δεδομένου ότι δεν γίνεται αναφορά σε κανένα ειδικό ορνιθολογικό ζήτημα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι φορείς οι οποίοι έχουν κάποιο ρόλο στο πλαίσιο των περιβαλλοντικών μέτρων θα λάβουν υπόψη τους τα ορνιθολογικά συμφέροντα. Κατά την Επιτροπή, πολλοί κανόνες του εσωτερικού δικαίου για τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του εν λόγω άρθρου 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, είναι αποσπασματικοί, ενώ παραμένουν πολυάριθμα κενά. Ο ελλιπής χαρακτήρας τους καταδεικνύεται από τον μαρασμό των οικοτόπων και, παρά τις διαψεύσεις της Ιρλανδίας, δεν είναι δυνατόν να αμφισβητηθεί βασίμως, εν προκειμένω, ότι ανθρώπινες παρεμβάσεις έχουν οδηγήσει σε μαρασμό των οικοτόπων.
- 178 Η Ιρλανδία απαντά με την επίσημανση ότι η μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών πραγματοποιείται, στην πράξη, με έναν ορισμένο αριθμό προγραμμάτων και κανονιστικών μέτρων. Υποστηρίζει περαιτέρω ότι οι επιταγές της δεύτερης περιόδου της εν λόγω παραγράφου 4 υλοποιούνται στο πλαίσιο της Wildlife Act, με την οποία προβλέπεται μια στέρεη νομική βάση για την προστασία των ειδών πτηνών στην ύπαιθρο.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 179 Αν και το άρθρο 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών δεν υποχρεώνει σε επίτευξη ορισμένων αποτελεσμάτων, εντούτοις τα κράτη μέλη οφείλουν να θέσουν ως στόχο, κατά τρόπο συνεπή, την προστασία των εκτός των ΖΕΠ ευρισκομένων οικοτόπων. Επιβάλλεται επομένως η διαπίστωση ότι, εν προκειμένω, η Ιρλανδία οφείλει να καταβάλει προσπάθεια για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων προς αποφυγή της ρυπάνσεως ή της διαταράξεως των οικοτόπων (βλ., επ' αυτού, προπαρατεθείσα απόφαση της 18ης Μαρτίου 1999, Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 48).
- 180 Πρώτον, πρέπει να εξετασθεί αν η Ιρλανδία έχει μεταφέρει την εν λόγω διάταξη στο εσωτερικό δίκαιο κατά τρόπο πλήρη και ορθό, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα για την αποφυγή της ρυπάνσεως ή της υποβαθμίσεως των εκτός των ΖΕΠ ευρισκομένων οικοτόπων.
- 181 Λαμβανομένων υπόψη των διαφόρων αποδεικτικών στοιχείων, τα οποία εκτιμώνται στο σύνολό τους, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τούτο δεν συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση.
- 182 Έτσι, σε ό,τι αφορά τις άδειες που χορηγεί η Environmental Protection Agency στο πλαίσιο του ολοκληρωμένου συστήματος μειώσεως της ρυπάνσεως, δεν αμφισβητείται, όπως έχει επισημάνει η Επιτροπή, ότι το σύστημα αυτό αφορά μόνο έναν περιορισμένο κύκλο ρυπαντικών δραστηριοτήτων και δεν περιέχει ειδική αναφορά στις προβλεπόμενες στο άρθρο 4 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών ορνιθολογικές εκτιμήσεις. Επιπλέον, προκύπτει ότι η Ιρλανδία αναφέρεται στη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, της 24ης Σεπτεμβρίου 1996, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (ΕΕ L 257, σ. 26), η οποία έχει διαφορετικούς σκοπούς. Επομένως, η εθνική νομοθεσία σχετικά με τις εν λόγω άδειες δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επαρκής μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.

- 183 Σε ό,τι αφορά την πολλαπλή συμμόρφωση ως προϋπόθεση της ενιαίας ενισχύσεως στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής, η Ιρλανδία προβάλλει ότι οι διάφορες κανονιστικές απαιτήσεις διαχειρίσεως, που αποτελούν το πρώτο βασικό στοιχείο της πολλαπλής αυτής συμμορφώσεως και προβλέπονται στο άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) 2019/93, (ΕΚ) 1452/2001, (ΕΚ) 1453/2001, (ΕΚ) 1454/2001, (ΕΚ) 1868/94, (ΕΚ) 1251/1999, (ΕΚ) 1254/1999, (ΕΚ) 1673/2000, (ΕΟΚ) 2358/71 και (ΕΚ) 2529/2001 (ΕΕ L 270, σ. 1), ο κατάλογος των οποίων ευρίσκεται στο παράρτημα ΙΙΙ της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως, θα εισαχθούν προοδευτικά μέσα σε διάστημα τριών ετών, αρχής γενομένης από 1ης Ιανουαρίου 2005. Το κράτος μέλος αυτό διευκρινίζει ότι στον κατάλογο των κανονιστικών αυτών απαιτήσεων περιλαμβάνεται αναφορά στην οδηγία για την προστασία των πτηνών. Εντούτοις, για τους ίδιους λόγους που έγιναν δεκτοί με τη σκέψη 74 της παρούσας αποφάσεως, η προοδευτική εισαγωγή στο εσωτερικό δίκαιο των εν λόγω απαιτήσεων είναι αδύνατον να ληφθεί υπόψη.
- 184 Το ίδιο ισχύει και για το δεύτερο βασικό στοιχείο της πολλαπλής αυτής συμμορφώσεως ως προϋποθέσεως της ενιαίας ενισχύσεως, το οποίο συνδέεται με τις προβλεπόμενες στο άρθρο 5 του κανονισμού 1782/2003 ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες και του οποίου οι στοιχειώδεις απαιτήσεις πρέπει να καθοριστούν βάσει του πλαισίου που καθορίζεται στο παράρτημα ΙV του κανονισμού αυτού, δεδομένου ότι τα μέτρα μεταφοράς του άρθρου αυτού στο εσωτερικό δίκαιο δεν πρόκειται να τεθούν σε ισχύ παρά μόνο από 1ης Ιανουαρίου 2005.
- 185 Σε σχέση με τα μέτρα που ελήφθησαν στο πλαίσιο του προγράμματος περιβαλλοντικής προστασίας της υπαίθρου, σκοπός του οποίου είναι να ανταμείψει τους γεωργούς που ασκούν τις γεωργικές δραστηριότητές τους με οικολογικό τρόπο ώστε να ευνοηθούν βελτιώσεις σε θέματα περιβάλλοντος στις υφιστάμενες εκμεταλλεύσεις, η Επιτροπή παραδέχεται ότι τα μέτρα αυτά ωφελούν τα άγρια πτηνά στο μέτρο κατά το οποίο παρέχουν δυνατότητα αποφυγής της μόλυνσεως και της υποβαθμίσεως των οικοτόπων. Παρ' όλ' αυτά, δεν αμφισβητείται ότι το σύστημα αυτό δεν έχει γενική εφαρμογή σε όλες τις γεωργικές εκτάσεις ή στα εδάφη που δεν έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ. Επομένως, ούτε τα εν λόγω μέτρα μπορούν να θεωρηθούν ως μέτρα μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.

- 186 Τα επιχειρήματα σε σχέση με το πρόγραμμα διαχείρισης γεωργικών αποβλήτων Farm Waste Management Scheme και τη χωροταξική νομοθεσία, περιλαμβανομένων των διατάξεων για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, είναι επίσης απορριπτέα. Ειδικότερα, στα εν λόγω κείμενα η Ιρλανδία δεν συμπεριέλαβε καμία ορνιθολογική εκτίμηση δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.
- 187 Όσον αφορά, τέλος, τη Wildlife Act, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η μόνη σημαντική στο συγκεκριμένο πλαίσιο διάταξη του νόμου αυτού, η οποία και αναφέρθηκε από την Ιρλανδία κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, είναι το άρθρο 11, παράγραφος 1. Εντούτοις, η διάταξη αυτή δεν είναι αρκούντως ακριβής ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι διασφαλίζει τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.
- 188 Δεύτερον, πρέπει να εξετασθεί αν η Επιτροπή απέδειξε ότι η Ιρλανδία δεν κατέβαλε στην πράξη επαρκείς προσπάθειες για την αποφυγή της ρυπάνσεως ή της υποβαθμίσεως των εκτός των ΖΕΠ ευρισκομένων οικοτόπων.
- 189 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή αναφέρει τα παραδείγματα των οικοτόπων του κούκου (*Cuculus canorus*), της σιταρήθρας (*Alauda arvensis*), του χελιδονιού (*Hirundo rustica*) και του οχθοχελιδονου (*Riparia riparia*), διεσπαρμένων ειδών πτηνών που περιλαμβάνονται στην «πορτοκαλί λίστα» του καταλόγου Birds of Conservation Concern in Ireland, τον οποίο δημοσίευσαν το 1999 η BirdWatch Ireland και η Royal Society for the Protection of Birds. Στον κατάλογο αυτόν αναφέρεται ότι τα είδη αυτά πλήττονται σοβαρά από την εξέλιξη των γεωργικών πρακτικών. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή επικαλείται την αναφορά Ireland's Environment 2004 της Environmental Protection Agency, στην οποία η γενική υποβάθμιση των οικοτόπων στην Ιρλανδία αποδίδεται σε ένα σύνολο εξελίξεων.
- 190 Επιπλέον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το γεγονός και μόνο της θεσπίσεως, όπως υποστηρίζεται από την Ιρλανδία, ορισμένου αριθμού προγραμμάτων και κανονι-

στικών μέτρων δεν αποδεικνύει ότι το κράτος μέλος αυτό κατέβαλε επαρκείς προσπάθειες για να αποφύγει τη ρύπανση ή την υποβάθμιση των οικοτόπων. Ειδικότερα, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 111 των προτάσεών της, η καταβολή σοβαρής προσπάθειας, η λήψη κάθε εύλογου μέτρου για την επίτευξη του επιδιωκόμενου αποτελέσματος, προϋποθέτει δράση προσανατολισμένη στον οικείο σκοπό.

191 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα μέτρα που υιοθέτησε η Ιρλανδία είναι αποσπασματικά και διάσπαρτα, εκ των οποίων μερικά μόνο ευνοούν τη διατήρηση των πληθυσμών των οικείων πτηνών, αλλά δεν αποτελούν συνεκτικό σύνολο.

192 Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η Ιρλανδία δεν αμφισβήτησε το περιεχόμενο του δημοσιευθέντος το 1999 καταλόγου *Birds of Conservation Concern in Ireland* ούτε της αναφοράς *Ireland's Environment 2004*, ήτοι των δύο ανωτέρω ορνιθολογικών μελετών που υπέβαλε η Επιτροπή.

193 Ως εκ τούτου, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισε η Επιτροπή, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η Ιρλανδία δεν μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο ούτε εφάρμοσε κατά τρόπο πλήρη και ορθό τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών. Ως εκ τούτου, σε σχέση με την αιτίαση αυτή στοιχειοθετείται παράβαση.

Επί της πέμπτης αιτιάσεως, η οποία αντλείται από την ανεπαρκή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο και εφαρμογή του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους

194 Η πέμπτη αιτίαση αφορά, σε συνάρτηση με τις ΖΕΠ που έχουν καθοριστεί δυνάμει της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, το γεγονός ότι η Ιρλανδία δεν υιοθέτησε όλα τα απαιτούμενα μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους. Η αιτίαση αυτή αφορά επίσης την ανεπαρκή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, όσον αφορά τη χρήση για λόγους αναψυχής όλων των τόπων στους οποίους αναφέρεται η διάταξη αυτή.

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

¹⁹⁵ Το άρθρο 7 της οδηγίας για τους οικότοπους προβλέπει ότι οι υποχρεώσεις που πηγάζουν από τις παραγράφους 2 έως 4 του άρθρου 6 της οδηγίας αυτής αντικαθιστούν τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από την πρώτη περίοδο της παραγράφου 4 του άρθρου 4 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, όσον αφορά τις ζώνες που χαρακτηρίστηκαν δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ή αναγνωρίστηκαν με ανάλογο τρόπο δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 4 της εν λόγω οδηγίας, τούτο δε από την ημερομηνία θέσης σε εφαρμογή της οδηγίας για τους οικότοπους ή από την ημερομηνία της ταξινόμησης ή της αναγνώρισης δυνάμει της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, εφόσον αυτή είναι μεταγενέστερη.

¹⁹⁶ Ως εκ τούτου, το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικότοπους εφαρμόζεται στις ΖΕΠ της Ιρλανδίας από τις 10 Ιουνίου 1994, ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας αυτής στο εσωτερικό δίκαιο του κράτους μέλους αυτού, ή από την ημερομηνία ταξινόμησης ή αναγνώρισής τους δυνάμει της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, εφόσον η ημερομηνία αυτή είναι μεταγενέστερη.

Επί της ανεπαρκούς μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο και εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικότοπους

— Επιχειρήματα των διαδίκων

¹⁹⁷ Η Επιτροπή εκτιμά ότι η Ιρλανδία δεν έχει μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο ούτε εφαρμόσει ορθώς, από την ημερομηνία της 10ης Ιουνίου 1994 ή μετά την ημερομηνία αυτή, το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικότοπους σε όλες τις ζώνες που χαρακτηρίστηκαν δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών ή αναγνωρίστηκαν δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας.

- 198 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με την κανονιστική απόφαση για τους οικοτόπους, η οποία, όπως διαβεβαιώνει η Ιρλανδία, εφαρμόζει το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους, η δυνατότητα καταπολεμήσεως των εν δυνάμει επιβλαβών δραστηριοτήτων των ιδιοκτητών γης εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από τις αναγγελίες που τους κοινοποιούνται κατά το χρονικό σημείο κατά τον οποίο προτείνεται η κατάταξη μιας ζώνης ως τόπου που υπάγεται στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους. Το άρθρο 14 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως απονέμει στον αρμόδιο υπουργό εξουσία εκδόσεως αναγγελιών και επιβολής όρων για τη χρήση των εδαφών. Η εξουσία αυτή υπόκειται όμως σε δύο περιορισμούς.
- 199 Ο πρώτος εξ αυτών είναι περιορισμός *de jure*, καθόσον το άρθρο 14 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους είναι διατυπωμένο κατά τρόπο ώστε να εφαρμόζεται μόνο στις ΖΕΠ που χαρακτηρίστηκαν μετά τη θέση σε ισχύ της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως, με αποτέλεσμα να μην εφαρμόζεται στις ΖΕΠ που είχαν χαρακτηριστεί πριν από την ημερομηνία αυτή. Στην περίπτωση των ΖΕΠ που προϋπήρχαν, δεν προβλέπεται η κοινοποίηση στους ιδιοκτήτες γης αναγγελιών που να τους υποδεικνύουν ρητώς τις δραστηριότητες που χρήζουν αδείας δυνάμει της νομοθεσίας για τη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, με αποτέλεσμα οι ζώνες αυτές να μην εμπίπτουν στο σύστημα καταπολεμήσεως των επιβλαβών δραστηριοτήτων.
- 200 Ο δεύτερος είναι περιορισμός *de facto*, καθόσον η εν λόγω κανονιστική απόφαση δεν έχει εφαρμοσθεί επί όλων των ΖΕΠ.
- 201 Σύμφωνα με την Επιτροπή, καθόσον δεν υπάρχει καμία δυνατότητα προσφυγής σε περιοριστικές αναγγελίες, δεν υφίσταται στην ιρλανδική νομοθεσία κάποιος μηχανισμός που να εξασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα των διατάξεων του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους όσον αφορά τα ανήκοντα στη δημόσια κτήση εδάφη που ευρίσκονται στο εσωτερικό μιας ΖΕΠ. Εκτιμά επίσης ότι, στο μέτρο κατά το οποίο οι δραστηριότητες αυτές λαμβάνουν χώρα σε εδάφη τα οποία ανήκουν στη δημόσια κτήση ή επί των οποίων ασκεί έλεγχο το κράτος μέλος, η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει ρητή νόμιμη υποχρέωση που να επιβάλλει στις επιφορτισμένες με τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων αυτών αρχές τη λήψη εκτελεστικών μέτρων προς διασφάλιση της τηρήσεως των διατάξεων του άρθρου 6, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.

- 202 Η Επιτροπή αναφέρει, ως παράδειγμα δραστηριότητας αντιβαίνουσας στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους, την άνευ αδείας συλλογή κυδωνιών με μηχανικά μέσα στη ΖΕΠ Bannow Bay και επικαλείται περαιτέρω την επιζήμια διευθέτηση της ΖΕΠ Glen Lough.
- 203 Η Ιρλανδία αντικρούει το σύνολο των ισχυρισμών της Επιτροπής και παρατηρεί ότι, πέρα από τη διάταξη του άρθρου 14 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους, το άρθρο 13, παράγραφος 3, της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως, το οποίο εφαρμόζεται ταυτοχρόνως στις ειδικές ζώνες διατήρησης και στις ΖΕΠ, μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους. Η Ιρλανδία αναφέρεται επίσης, για τους ίδιους σκοπούς, στις διατάξεις των άρθρων 17 και 18 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους και εμμένει στη θέση ότι οι νόμοι περί αιγιαλών (Foreshore Acts) παρέχουν τη δυνατότητα να προστατευθούν οι ΖΕΠ.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 204 Πρέπει εξαρχής να υπομνησθεί ότι το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους, όπως και το άρθρο 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, επιβάλλει στα κράτη μέλη τη λήψη καταλλήλων μέτρων για την αποφυγή, στις ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί σύμφωνα με την παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου 4 ή αναγνωρισθεί σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, της υποβαθμίσεως των οικοτόπων καθώς και των διαταράξεων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στα είδη για τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ή αναγνωρισθεί οι ΖΕΠ (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 13ης Ιουνίου 2002, C-117/00, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 2002, σ. I-5335, σκέψη 26).
- 205 Σε ό,τι αφορά το επιχείρημα της Ιρλανδίας ότι το άρθρο 13, παράγραφος 3, της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι μόνος σκοπός του εν λόγω άρθρου 13, παράγραφος 3, της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως είναι να επιβάλει στον αρμόδιο υπουργό υποχρέωση

λήψεως των αναγκαίων μέτρων ώστε να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι διαταράξεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες αυτές έχουν ορισθεί, με συνέπεια το άρθρο αυτό να παράγει αποτελέσματα μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο υπουργός ασκεί άμεση αρμοδιότητα επί των οικείων ΖΕΠ. Ωστόσο, στο σύστημα της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους, το άρθρο 13, παράγραφος 3, της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως προστίθεται στις διατάξεις των άρθρων 4 και 14 της ίδιας αυτής κανονιστικής αποφάσεως, οι οποίες προβλέπουν σύστημα ευθύνης του ιδιοκτήτη γης στηριζόμενο σε αναγγελίες. Στην υπό κρίση υπόθεση, δεδομένου ότι δεν αμφισβητείται ότι οι αναγγελίες αυτές δεν έχουν εκδοθεί για όλες τις ΖΕΠ, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι το άρθρο 13, παράγραφος 3, της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους μεταφέρει επαρκώς στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους.

206 Σε ό,τι αφορά το επιχείρημα ότι το άρθρο 14 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους προβλέπει τον έλεγχο των πράξεων και των δραστηριοτήτων ο κατάλογος των οποίων περιλαμβάνεται σε αναγγελία κοινοποιηθείσα από τον αρμόδιο υπουργό σύμφωνα με το άρθρο 4 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως και ότι οι καταγεγραμμένες στον κατάλογο δραστηριότητες μπορούν να πραγματοποιηθούν μόνο με άδεια του υπουργού ή βάσει της προβλεπόμενης στο άρθρο 12 της ίδιας κανονιστικής αποφάσεως συμφωνίας διαχειρίσεως, αρκεί η διαπίστωση ότι και το εν λόγω άρθρο 14 βασίζεται στην ύπαρξη αναγγελίας. Επομένως, για τον ίδιο λόγο που επισημάνθηκε με την προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, η τελευταία αυτή διάταξη δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι διασφαλίζει την επαρκή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους.

207 Όσον αφορά το επιχείρημα ότι το άρθρο 17 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους απονέμει στον αρμόδιο υπουργό εξουσία προσφυγής σε δικαστήριο με αίτημα την απαγόρευση των πράξεων ή των δραστηριοτήτων για τις οποίες φαίνεται, ενόψει της διενεργηθείσας εκτιμήσεως, ότι είναι επιβλαβείς για έναν τόπο ευρωπαϊκού χαρακτήρα, περιλαμβανομένης μιας ΖΕΠ, και ότι το άρθρο 18 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως απονέμει αντίστοιχη εξουσία στον αρμόδιο υπουργό στην περίπτωση κατά την οποία μια επιβλαβής για ΖΕΠ πράξη ή δραστηριότητα διενεργείται εντός ζώνης κείμενης εκτός της ΖΕΠ αυτής, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή και όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 127 των προτάσεών της, οι διατάξεις αυτές δεν παρέχουν τη δυνατότητα να αποφευχθεί η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι διαταράξεις που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι οικείες ζώνες έχουν καθορισθεί.

- 208 Ειδικότερα, μολονότι η Ιρλανδία επισημαίνει, με το υπόμνημά της ανταπαντήσεως, ότι οι εξουσίες του αρμοδίου υπουργού, όπως αποσαφηνίζονται με την προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, μπορούν να ασκηθούν διά της αμέσου υποβολής αιτήσεως προκειμένου να διαταχθεί προσωρινώς η λήψη επανορθωτικών μέτρων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατ' ανάγκη, οι διατάξεις αυτές δεν μπορούν να εφαρμοσθούν παρά μόνο μετά την έναρξη των επίμαχων δραστηριοτήτων και, ως εκ τούτου, αφού έχει επέλθει η ενδεχόμενη υποβάθμιση. Επιπλέον, ο αρμόδιος υπουργός δεν νομιμοποιείται να απαγορεύσει αφεαυτού μια επιβλαβή δραστηριότητα και οι προαναφερθείσες εξουσίες προϋποθέτουν τη διενέργεια δέουσας εκτιμήσεως των επιπτώσεων της δραστηριότητας αυτής στο περιβάλλον πριν ζητηθεί από το δικαστήριο η απαγόρευσή της. Η εκ των υστέρων προστασία των ΖΕΠ ενδέχεται να καθυστερήσει σημαντικά εξαιτίας των διαδικαστικών αυτών σταδίων. Ούτε οι διατάξεις αυτές προστατεύουν τις ΖΕΠ από τις δραστηριότητες των ιδιωτών, διότι μια τέτοια προστασία προϋποθέτει ότι αυτοί εμποδίζονται προληπτικώς από το να επιδοθούν σε εν δυνάμει βλαπτικές δραστηριότητες.
- 209 Κατά συνέπεια, ούτε τα άρθρα 17 και 18 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως μπορούν να θεωρηθούν ότι διασφαλίζουν την επαρκή μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους.
- 210 Το επιχείρημα της Ιρλανδίας ότι οι νόμοι περί αιγιαλών παρέχουν δυνατότητα προστασίας των ΖΕΠ επίσης δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι οι εν λόγω νόμοι παρέχουν δυνατότητα προστασίας μόνο των παράκτιων περιοχών και ότι, ως εκ τούτου, δεν εφαρμόζονται στις ΖΕΠ οι οποίες ευρίσκονται εκτός των περιοχών αυτών.
- 211 Τέλος, σε ό,τι αφορά την άνευ αδείας συλλογή κυδωνιών με μηχανικά μέσα στη ΖΕΠ Bannow Bay, την οποία αναφέρει η Επιτροπή ως δραστηριότητα αντιβαίνουσα στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους, επιβάλλεται η διαπίστωση, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 140 των προτάσεών της, ότι πρόκειται για απλό παράδειγμα το οποίο δεν συνιστά αντικείμενο της προσφυγής. Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή δεν έχει παρουσιάσει κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει παράβαση ως προς το σημείο αυτό.

- 212 Ως εκ τούτου, η Ιρλανδία δεν έχει μεταφέρει ορθώς στο εσωτερικό δίκαιο, από την ημερομηνία της 10ης Ιουνίου 1994 ή μετά την ημερομηνία αυτή, το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους σε όλες τις ζώνες που χαρακτηρίστηκαν δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών ή αναγνωρίστηκαν δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας.
- 213 Ως εκ τούτου, ως προς το σημείο αυτό η αιτίαση πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη.

Επί της ανεπαρκούς μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους στον τομέα των δραστηριοτήτων αναψυχής

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 214 Η Επιτροπή εκτιμά ότι η Ιρλανδία δεν μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο κατά τρόπο επαρκή το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους σε ό,τι αφορά τη χρήση για λόγους αναψυχής όλων των τόπων στους οποίους αναφέρεται η διάταξη αυτή. Εκτιμά ότι η ιρλανδική νομοθεσία δεν καταλαμβάνει παρά μόνο τις δραστηριότητες των ιδιοκτητών γης και παρουσιάζει κενά από πολλές απόψεις σε ό,τι αφορά την πρόληψη των ζημιών που προκαλούνται στους οικοτόπους από τα πρόσωπα που χρησιμοποιούν τα εδάφη για λόγους αναψυχής. Η εφαρμογή των άρθρων 14 και 17 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους δεν οδήγησε στην κατάρτιση εξαντλητικών καταλόγων απαγορευμένων δραστηριοτήτων. Περαιτέρω, οι μηχανισμοί του άρθρου 17 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως λειτουργούν εκ των υστέρων, καμία δε άλλη αναφερθείσα από την Ιρλανδία νομοθετική διάταξη δεν φαίνεται ότι προστατεύει τις ΖΕΠ έναντι των ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων των χρηστών.
- 215 Παρά τα στοιχεία για τις προτεινόμενες αναγκαίες νομοθετικές τροποποιήσεις, στις οποίες περιλαμβάνεται το σχέδιο νόμου του 2004 για την ασφάλεια στη θάλασσα (Maritime Safety Bill), η Ιρλανδία αντικρούει το επιχειρήμα ότι η υφιστάμενη νομοθεσία είναι ανεπαρκής σε ό,τι αφορά την εφαρμογή του άρθρου 6, παράγραφος

2, της οδηγίας για τους οικοτόπους στο πλαίσιο της χρήσεως για λόγους αναψυχής εδαφών κείμενων εντός των ΖΕΠ. Το κράτος μέλος αυτό διευκρινίζει ότι οι εθνικές αρχές έχουν την εξουσία να ελέγχουν τις ψυχαγωγικές και τις λοιπές δραστηριότητες οι οποίες ασκούνται εντός τόπων ευρωπαϊκού χαρακτήρα από πρόσωπα άλλα από τον ιδιοκτήτη της εκτάσεως και να επιβάλλουν ποινές. Στο πλαίσιο αυτό, το κράτος αυτό επικαλείται τις διατάξεις των άρθρων 4, παράγραφος 3, στοιχείο b, 14, 17 και 18 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους, τη Wildlife Act και τον νόμο του 1994 για την ποινική δικαιοσύνη (δημόσια τάξη) [Criminal Justice (Public Order) Act 1994].

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

216 Σε ό,τι αφορά το επιχείρημα της Ιρλανδίας ότι οι διατάξεις του άρθρου 14 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους περί περιορισμού της τελέσεως πράξεων ή δραστηριοτήτων δεν αφορούν μόνο τους κυρίους, τους κατόχους ή τους κατόχους αδειας, αλλά εφαρμόζονται σε όλα τα πρόσωπα εφόσον η πράξη ή η δραστηριότητα έχει αναφερθεί σε αναγγελία εκδοθείσα δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως, αρκεί η διαπίστωση ότι το άρθρο 14, παράγραφος 3, της ίδιας κανονιστικής αποφάσεως δεν επιτρέπει τη δίωξη τρίτων οι οποίοι δεν έχουν λάβει γνώση της εν λόγω αναγγελίας. Ειδικότερα, αυτοί δύνανται να επικαλεσθούν την κατά τη διάταξη αυτή «εύλογη δικαιολογία». Ως εκ τούτου, η μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους στερείται τουλάχιστον επαρκούς ακρίβειας.

217 Σε σχέση με το επιχείρημα της Ιρλανδίας ότι η διαδικασία των άρθρων 17 και 18 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους είναι ξεχωριστή διαδικασία, η οποία μπορεί να κινηθεί κατά οποιουδήποτε και δεν εξαρτάται από το περιεχόμενο μιας οποιαδήποτε διενεργηθείσας «αναγγελίας», επιβάλλεται η διαπίστωση ότι δεν είναι βέβαιο ότι μπορεί να εφαρμοσθεί επί προσώπων τα οποία δεν έχουν λάβει την κατά το άρθρο 4 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως αναγγελία. Επιπλέον, όπως διαπιστώθηκε με τις σκέψεις 208 και 209 της παρούσας αποφάσεως, η εν λόγω διαδικασία δεν συνιστά παρά εκ των υστέρων λαμβανόμενο μέτρο και, ως εκ τούτου, τα άρθρα 17 και 18 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι διασφαλίζουν την επαρκή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους.

- 218 Ως προς το επιχείρημα ότι η Wildlife Act, με τα άρθρα της 22, 23 και 76, προβλέπει δυνατότητα δράσεως στις περιπτώσεις κατά τις οποίες υφίσταται πρόδηλη και ενσυνείδητη διατάραξη των τόπων αναπαραγωγής ή αναπαύσεως ενός αγρίου προστατευόμενου ζώου ή σε περίπτωση διαταράξεως των προστατευόμενων πτηνών σε περίοδο φωλεοποίησεως και ότι οι εξουσίες που απονέμει ο νόμος αυτός περιλαμβάνουν τη δυνατότητα κατασχέσεως του υλικού και των οχημάτων που χρησιμοποιούν οι παραβάτες, αρκεί η διαπίστωση ότι ο νόμος αυτός αναμφισβήτητα δεν καλύπτει το σύνολο των ζημιών που μπορούν να προκληθούν από χρήστες για λόγους αναψυχής.
- 219 Τέλος, σε ό,τι αφορά το επιχείρημα ότι, στο πλαίσιο του εσωτερικού δικαίου, η παράνομη είσοδος σε ιδιωτική ιδιοκτησία χαρακτηρίζεται πλέον ως ποινικό αδίκημα από το άρθρο 19 Α του νόμου του 1994 περί ποινικής δικαιοσύνης (δημόσια τάξη) και ότι, σε περίπτωση καταδίκης, οι επιβαλλόμενες ποινές μπορούν να λάβουν τη μορφή προστίμων και κατασχέσεων των οχημάτων και του υλικού, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο της οδηγίας για τους οικοτόπους, η οποία θέτει περίπλοκους και τεχνικούς κανόνες στον τομέα του δικαίου του περιβάλλοντος, τα κράτη μέλη υποχρεούνται ειδικώς να μεριμνούν ώστε η νομοθεσία τους που αποσκοπεί στη διασφάλιση της μεταφοράς της εν λόγω οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο να είναι σαφής και ακριβής (βλ. απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2005, C-6/04, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Συλλογή 2005, σ. I-9017, σκέψη 26).
- 220 Από την εξέταση των επικληθεισών από την Ιρλανδία ποινικών διατάξεων περί παράνομης εισόδου σε ιδιοκτησία προκύπτει ότι αυτές δεν συνδέονται ρητώς με την προστασία των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών έναντι της υποβαθμίσεως και των διαταράξεων που έχουν επιπτώσεις στα είδη και ότι, ως εκ τούτου, δεν έχουν θεσπιστεί με σκοπό να αποφευχθούν οι ζημιές που προκαλούνται στους οικοτόπους από τη χρήση των ΖΕΠ για λόγους αναψυχής. Ως εκ τούτου, δεν συνιστούν σαφή και ακριβή εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας για τους οικοτόπους που να ικανοποιεί πλήρως την απαίτηση της ασφάλειας δικαίου.
- 221 Ως εκ τούτου, η αιτίαση πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη και ως προς το σημείο αυτό.

Επί της ανεπαρκούς μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο και εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 222 Η Επιτροπή προβάλλει ότι η Ιρλανδία δεν έχει μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο ούτε εφαρμόσει ορθώς το άρθρο 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους.
- 223 Σε ό,τι αφορά τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η εσωτερική νομοθεσία δεν περιέχει διατάξεις που να διασφαλίζουν ότι τα προγράμματα, σε αντιδιαστολή προς τα σχέδια, εκτιμώνται σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους. Επιπλέον, η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει κατάλληλη εφαρμογή των κοινοτικών αυτών διατάξεων επί σχεδίων ευρισκόμενων εκτός ΖΕΠ τα οποία έχουν όμως σημαντικές επιπτώσεις στο εσωτερικό των ΖΕΠ αυτών.
- 224 Σε ό,τι αφορά την εφαρμογή, η Επιτροπή εκτιμά ότι η Ιρλανδία δεν επαληθεύει συστηματικά ότι τα προγράμματα και τα σχέδια τα οποία είναι δυνατόν να επηρεάσουν σημαντικά τις ΖΕΠ, καθεαυτά ή από κοινού με άλλα προγράμματα ή σχέδια, υποβάλλονται στη δέουσα εκ των προτέρων εκτίμηση.
- 225 Η Ιρλανδία υποστηρίζει ότι κανένα μέτρο και κανένα σχέδιο βάσει κανενός προγράμματος δεν έχει νομικό ούτε ουσιαστικό αποτέλεσμα χωρίς υποβολή του σε εκτίμηση. Αν και τα προγράμματα ενδέχεται να ενθαρρύνουν ορισμένες δραστηριότητες, δεν απαλλάσσουν ούτε παρεμποδίζουν τους ελέγχους που πρέπει να διενεργηθούν σε τόπους εμπιπτοντες στα αντίστοιχα ρυθμιστικά καθεστώτα. Δεν έχουν συνέπειες όσον αφορά την αποδοχή ή μη ενός σχεδίου που μπορεί να έχει επιπτώσεις σε έναν τόπο. Πριν από την εφαρμογή σε έναν τόπο ενός προγράμματος ή ενός σχεδίου, τούτο υποβάλλεται σε διαδικασία πλήρους εκτιμήσεως στο πλαίσιο του ρυθμιστικού καθεστώτος που προβλέπεται από την κανονιστική απόφαση για τους οικοτόπους, την κανονιστική απόφαση για τη

χωροταξία ή άλλο ρυθμιστικό καθεστώς, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας για τους οικοτόπους. Ως εκ τούτου, κανένα πρόγραμμα και κανένα σχέδιο δεν μπορεί να εφαρμοσθεί σε έναν τόπο χωρίς να έχει υποβληθεί σε εκτίμηση.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 226 Σε σχέση με τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους εξαρτά την υποχρέωση δέουσας εκτιμήσεως των επιπτώσεων ενός προγράμματος ή σχεδίου από την προϋπόθεση της υπάρξεως πιθανότητας ή κινδύνου το πρόγραμμα ή το σχέδιο αυτό να επηρεάσει σημαντικά τον οικείο τόπο. Λαμβανομένης υπόψη, ειδικότερα, της αρχής της προληψείας, αυτός ο κίνδυνος υφίσταται εφόσον δεν μπορεί να αποκλεισθεί βάσει αντικειμενικών στοιχείων ότι το συγκεκριμένο πρόγραμμα ή σχέδιο θα επηρεάσει σημαντικά τον οικείο τόπο (προπαρατεθείσα απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2005, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 54 και παρατιθέμενη νομολογία).
- 227 Επομένως, η οδηγία για τους οικοτόπους επιτάσσει κάθε πρόγραμμα ή σχέδιο να εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του εφόσον δεν μπορεί να αποκλεισθεί, βάσει αντικειμενικών στοιχείων, ότι το συγκεκριμένο πρόγραμμα ή σχέδιο θα επηρεάσει σημαντικά τον οικείο τόπο.
- 228 Συναφώς, η Ιρλανδία υποστηρίζει ότι τα προγράμματα υποβάλλονται στη δέουσα εκτίμηση ως προς τις επιπτώσεις τους σε έναν τόπο δυνάμει των άρθρων 27 έως 33 της κανονιστικής αποφάσεως για τους οικοτόπους, τα οποία προβλέπουν την εκτίμηση διαφόρων σχεδίων αναπτύξεως («various development proposals»). Εντούτοις, η Ιρλανδία δεν απέδειξε ότι τέτοια σχέδια συνιστούν προγράμματα κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους.

229 Έπειτα, η Ιρλανδία προβάλλει ότι ο νόμος του 2000 για τον προγραμματισμό και την ανάπτυξη (Planning and Development Act) εισήγαγε ορισμένες απαιτήσεις προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη ορισμένα προγράμματα, και, μεταξύ άλλων, τις κατευθύνσεις σε σχέση με τον περιφερειακό προγραμματισμό, τα σχέδια αναπτύξεως και τα τοπικά σχέδια που μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Από την 1η Ιανουαρίου 2001, καθένα από τα προαναφερθέντα προγράμματα πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τις ενδεχόμενες σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις εξαιτίας της εφαρμογής τους. Η συμπερίληψη της απαιτήσεως αυτής πρόλαβε τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων (ΕΕ L 197, σ. 30). Ωστόσο, παρά την ύπαρξη τέτοιας νομοθεσίας, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η Ιρλανδία εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις της από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους. Ειδικότερα, η υποχρέωση που περιλαμβάνεται στον εν λόγω νόμο για τον προγραμματισμό και την ανάπτυξη αφορά μόνο πληροφορίες σχετικά με τις ενδεχόμενες σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις ενώ το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους επιτάσσει την εκ των προτέρων εκτίμηση των επιπτώσεων των σχεδίων διευθετήσεως.

230 Περαιτέρω, η Ιρλανδία προβάλλει επίσης ότι διενεργεί τις εκτιμήσεις δυνάμει της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ L 175, σ. 40), και δυνάμει της οδηγίας 2001/42, η οποία επίσης μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο με την κανονιστική απόφαση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του 2004 για την περιβαλλοντική εκτίμηση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων [European Communities (Environmental Assessment of certain Plans and Programmes) Regulations 2004], καθώς και με την κανονιστική απόφαση του 2004 για τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση του προγραμματισμού και της αναπτύξεως (Planning and Development Strategic Environmental Assessment Regulations 2004).

231 Οι δύο αυτές οδηγίες όμως περιέχουν διατάξεις σχετικές με τη διαδικασία διαβουλευσεως χωρίς να δεσμεύουν τα κράτη μέλη ως προς την απόφαση, αφορούν δε μόνον ορισμένα σχέδια και προγράμματα. Αντιθέτως, το άρθρο 6, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για τους οικοτόπους ορίζει ότι άδεια για ένα πρόγραμμα ή ένα σχέδιο μπορεί να δοθεί μόνον εφόσον οι αρμόδιες εθνικές αρχές

έχουν βεβαιωθεί ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου. Επομένως, οι εκτιμήσεις δυνάμει της οδηγίας 85/337 ή της οδηγίας 2001/42 δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τη διαδικασία του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους.

- 232 Τέλος, σε ό,τι αφορά τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι η ιρλανδική νομοθεσία δεν προβλέπει κατάλληλη εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους επί σχεδίων τα οποία ευρίσκονται εκτός των ΖΕΠ, αλλά έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο εσωτερικό των ΖΕΠ αυτών, αρκεί η διαπίστωση ότι, αναμφισβήτητα η περιβαλλοντική μελέτη, την οποία πρέπει να παραγγείλουν οι ενδιαφερόμενοι ιδιώτες, οι οποίοι και επιβαρύνονται με το κόστος της, ανερχόμενο κατ' ελάχιστον σε 15 000 ευρώ, απαιτείται μόνον για καλλιέργειες εκτάσεως άνω των 50 ha, ενώ η μέση έκταση των καλλιεργειών στην Ιρλανδία είναι περίπου 8 ha.
- 233 Επομένως, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, καθόσον η ιρλανδική νομοθεσία δεν υποβάλλει τα προγράμματα στη δέουσα εκτίμηση ως προς τις επιπτώσεις τους στις ΖΕΠ, το άρθρο 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους δεν έχει μεταφερθεί επαρκώς στην εσωτερική έννομη τάξη της Ιρλανδίας.
- 234 Ως εκ τούτου, ως προς το σημείο αυτό η προσφυγή πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη.
- 235 Σε ό,τι αφορά την εφαρμογή του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους, η Επιτροπή στηρίζεται στα παραδείγματα των σχεδίων για υδατοκαλλιέργειες και των αποστραγγιστικών έργων εντός της ΖΕΠ Glen Lough. Επιβάλλεται επομένως η διαδοχική εξέταση των παραδειγμάτων αυτών.
- 236 Πρώτον, σε ό,τι αφορά τα σχέδια για υδατοκαλλιέργειες, η Επιτροπή στηρίζεται, κατ' ουσίαν, στη μελέτη *Review of the Aquaculture Licensing System in Ireland*, την οποία πραγματοποίησε το 2000 η BirdWatch Ireland, για να θεωρήσει ότι η

Ιρλανδία παρέλειψε συστηματικά να εκτιμήσει ορθώς τα σχέδια αυτά, τα οποία ευρίσκονταν εντός των ΖΕΠ ή μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σε μια ΖΕΠ, κατά παράβαση του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους. Στο πλαίσιο αυτό, υπογραμμίζει τη σημασία της εκ των προτέρων διεξαγωγής πραγματογνωμοσύνης για την εκτίμηση των επιπτώσεων ενός σχεδίου όσον αφορά τους στόχους διατηρήσεως που έχουν καθοριστεί για την οικεία ΖΕΠ.

237 Πρέπει να διευκρινισθεί ότι με τη μελέτη αυτή εξετάζονται 271 άδειες για σχέδια υδατοκαλλιέργειας, οι οποίες χορηγήθηκαν από το Υπουργείο Επικοινωνιών, Ναυτιλίας και Φυσικών Πόρων κατά το διάστημα από τον Ιούνιο του 1998 μέχρι το Δεκέμβριο του 1999 και 46 αιτήσεις που δεν είχαν ακόμη κριθεί. Περαιτέρω, 72 άδειες και 9 εκκρεμείς αιτήσεις αφορούν σχέδια για υδατοκαλλιέργειες ευρισκόμενα εντός μιας ΖΕΠ ή πλησίον αυτής. Οι χορηγηθείσες άδειες αφορούν, σε ποσοστό 84 % των επιτραπεισών δραστηριοτήτων εντός των ΖΕΠ, καλλιέργειες στρειδιών και κυδωνιών.

238 Πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για τους οικοτόπους, κάθε πρόγραμμα ή σχέδιο μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του σε αυτόν σε σχέση με τους στόχους διατηρήσεως του τόπου αυτού, στην περίπτωση που δεν μπορεί να αποκλειστεί, βάσει αντικειμενικών στοιχείων, ότι μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τον τόπο αυτό, καθεαυτό ή σε συνδυασμό με άλλα σχέδια (απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, C-127/02, Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, Συλλογή 2004, σ. I-7405, σκέψη 45).

239 Η εν λόγω μελέτη της BirdWatch Ireland εκθέτει όμως πολλές από τις εν δυνάμει βλαπτικές επιπτώσεις της καλλιέργειας οστρακοειδών, μεταξύ των οποίων η απώλεια περιοχών ανευρέσεως τροφής και οι διαταράξεις που προκαλούνται από την εντατικοποίηση της ανθρώπινης δραστηριότητας, και επισημαίνει ότι, ακόμη και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το σχέδιο υδατοκαλλιέργειας ευρίσκεται εντός μιας ΖΕΠ, οι οικοτόποι των πτηνών ελάχιστα προστατεύονται. Η Ιρλανδία δεν ισχυρίζεται ότι όλα τα σχέδια για υδατοκαλλιέργειες είναι αβλαβή για τις ΖΕΠ.

- 240 Συνεπώς, η διαδικασία χορηγήσεως της άδειας θα έπρεπε να έχει συμπεριλάβει δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων καθενός σχεδίου. Συνεπώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ιρλανδία αρκείται να διαβεβαιώσει, χωρίς να έχει παράσχει ακριβείς διευκρινίσεις, ότι η ισχύουσα στην Ιρλανδία διαδικασία χορηγήσεως αδειάς για υδατοκαλλιέργειες, περιλαμβανομένων των διατάξεων της περί διαβουλεύσεως, προβλέπει, στην πραγματικότητα, λεπτομερή εκτίμηση όλων των πτυχών ενός σχεδίου για την ανάπτυξη υδατοκαλλιέργειας πριν αποφασισθεί εάν πρέπει ή όχι να τύχει αδειάς.
- 241 Επομένως, πρέπει να θεωρηθεί ότι η Ιρλανδία δεν επαληθεύει συστηματικά ότι τα σχέδια για υδατοκαλλιέργειες που μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά ΖΕΠ, καθεαυτά ή από κοινού με άλλα σχέδια, υποβάλλονται στη δέουσα εκ των προτέρων εκτίμηση.
- 242 Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η Ιρλανδία δεν έχει προσκομίσει, προκειμένου να αμφισβητήσει την επισημανθείσα από την Επιτροπή παράβαση, συγκεκριμένες γραπτές επιστημονικές εκτιμήσεις που να πιστοποιούν ότι πραγματοποιήθηκε εκ των προτέρων λεπτομερής ορνιθολογική εξέταση των σχεδίων για υδατοκαλλιέργειες.
- 243 Ωστόσο, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων, η δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου επί του οικείου τόπου συνεπάγεται ότι, προ της εγκρίσεως του σχεδίου, πρέπει να εντοπιστούν, λαμβανομένων υπόψη των πλέον προωθημένων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες οι πτυχές του σχεδίου που θα μπορούσαν, αυτές καθεαυτές ή σε συνδυασμό με άλλα σχέδια, να επηρεάσουν τους στόχους διατηρήσεως του τόπου αυτού. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές, επιτρέπουν την άσκηση δραστηριότητας στον προστατευόμενο τόπο μόνον υπό την προϋπόθεση ότι έχουν διαμορφώσει την πεποίθηση ότι αυτή δεν θα έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα του συγκεκριμένου τόπου. Μια τέτοια πεποίθηση διαμορφώνεται όταν δεν υφίσταται καμία εύλογη αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, ως προς την απουσία τέτοιων επιπτώσεων (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, σκέψη 61).

244 Σε ό,τι αφορά το επιχείρημα της Ιρλανδίας ότι δεν επιβλήθηκε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τις καλλιέργειες οστρακοειδών διότι έχουν μικρό μέγεθος και οι επιπτώσεις τους στο περιβάλλον είναι περιορισμένες, η Επιτροπή ορθώς υποστηρίζει ότι τούτο δεν συνιστά επαρκή λόγο για την παράλειψη εκτιμήσεως των επιπτώσεων ενός τέτοιου σχεδίου. Ειδικότερα, το άρθρο 6, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για τους οικοτόπους επιβάλλει, όπως υπενθυμίστηκε με τη σκέψη 238 της παρούσας αποφάσεως, τη δέουσα εκτίμηση κάθε σχεδίου από κοινού με άλλα σχέδια.

245 Όπως προκύπτει επίσης από τη νομολογία του Δικαστηρίου, το γεγονός ότι δεν λαμβάνεται υπόψη το σωρευτικό αποτέλεσμα των σχεδίων έχει ως πρακτική συνέπεια ότι το σύνολο των σχεδίων ορισμένου είδους μπορεί να εξαιρείται από την υποχρέωση εκτιμήσεως ενώ, θεωρούμενα συνολικά, τα σχέδια αυτά μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, C-392/96, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 1999, σ. I-5901, σκέψη 76).

246 Τέλος, σε ό,τι αφορά το επιχείρημα της Ιρλανδίας ότι η άδεια για τη διατήρηση σχεδίων αναπτύξεως που εκτελέστηκαν χωρίς προηγούμενη άδεια συμβιβάζεται με την οδηγία για τους οικοτόπους, αρκεί η διαπίστωση ότι η εκτίμηση μιας διευθετήσεως που έχει ήδη ολοκληρωθεί δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ισοδυναμεί με την εκτίμηση ενός σχεδίου κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για τους οικοτόπους.

247 Ως εκ τούτου, ως προς το σημείο αυτό η αιτίαση πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη.

248 Δεύτερον, σε σχέση με τα αποστραγγιστικά έργα στη ΖΕΠ Glen Lough, η Επιτροπή προβάλλει ότι το 1992 και το 1997 η Ιρλανδία εφάρμοσε, κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους, ένα αποστραγγιστικό σχέδιο που μπορούσε να επηρεάσει σημαντικά τη ΖΕΠ Glen Lough, χωρίς να έχει εκτιμήσει εκ των προτέρων δεόντως το σχέδιο αυτό ούτε να

έχει εφαρμόσει τη δέουσα διαδικασία λήψεως αποφάσεως, με συνέπεια να προκληθεί υποβάθμιση των οικοτόπων κατά παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας. Επιπλέον, η Ιρλανδία δεν προσκόμισε στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι η υποβάθμιση αυτή θεραπεύτηκε.

- 249 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η οδηγία για τους οικοτόπους δεν ήταν ακόμη εφαρμοστέα κατά τον χρόνο των αποστραγγιστικών εργασιών, τις οποίες εκτέλεσε το Office of Public Works (Υπηρεσία Δημοσίων Έργων) το 1992. Συνεπώς, οι συγκεκριμένες εργασίες δεν αποτελούν αντικείμενο της υπό κρίση προσφυγής.
- 250 Επιπλέον, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, το γεγονός ότι έχει χορηγηθεί άδεια για το σχέδιο σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους καθιστά περιττή, όσον αφορά την παρέμβαση επί του προστατευόμενου τόπου την οποίο αφορά το εν λόγω σχέδιο, την παράλληλη εφαρμογή του κανόνα περί γενικής προστασίας που προβλέπεται στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου (προπαρατεθείσα απόφαση Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, σκέψη 35).
- 251 Ως εκ τούτου, σε σχέση με την αιτίαση που αναφέρεται στα αποστραγγιστικά έργα που εκτελέστηκαν το 1997, πρέπει να εξακριβωθεί αν τέτοιες δραστηριότητες αντιβαίνουν στο άρθρο 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους.
- 252 Η παράβαση του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της εν λόγω οδηγίας προϋποθέτει ότι τα επίμαχα αποστραγγιστικά έργα συνιστούν σχέδιο μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον τόπο αυτό, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια.

- 253 Συναφώς, δεν αμφισβητείται ότι τα έργα αυτά συνιστούν σχέδιο και ότι δεν είναι άμεσα συνδεδεμένα ή αναγκαία για τη διαχείριση του τόπου. Συνεπώς έπρεπε, κατ' εφαρμογή της νομολογίας που υπενθυμίστηκε με τη σκέψη 226 της παρούσας αποφάσεως, να υποβληθούν σε εκτίμηση των επιπτώσεών τους ως προς τους στόχους διατηρήσεως που έχουν καθοριστεί για τη ΖΕΠ Glen Lough εφόσον δεν μπορούσε να αποκλεισθεί, βάσει αντικειμενικών στοιχείων, ότι επηρεάζουν σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτά ή από κοινού με άλλα σχέδια.
- 254 Ειδικότερα, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της προλήψεως, η οποία αποτελεί ένα από τα θεμέλια της πολιτικής υψηλού επιπέδου προστασίας που ακολουθεί η Κοινότητα στον τομέα του περιβάλλοντος, σύμφωνα με το άρθρο 174, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, υπό το πρίσμα της οποίας πρέπει να ερμηνεύεται η οδηγία για τους οικοτόπους, σε περίπτωση αμφιβολίας ως προς την απουσία σημαντικών επιπτώσεων, επιβάλλεται να γίνει μια τέτοια εκτίμηση (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, σκέψη 44).
- 255 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι η ΖΕΠ Glen Lough, η οποία έχει εμβαδόν 80 ha περίπου και ταξινομήθηκε το 1995, είναι σημαντικός τόπος διαχειμάσεως για τα αποδημητικά είδη πτηνών στο κεντρικό τμήμα της Ιρλανδίας. Η ζώνη αυτή φιλοξενούσε, μεταξύ άλλων έναν σημαντικό σε παγκόσμια κλίμακα αριθμό αγριόκυκνων (*Cygnus cygnus*) και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα πτηνά λόγω των υδάτων της.
- 256 Στην υπό κρίση υπόθεση, η Ιρλανδία, ενώ έχει υπογραμμίσει ότι τα επίμαχα έργα ήταν απλώς εργασίες συντηρήσεως υφιστάμενων τάφρων αποστράγγισης, στο πλαίσιο αποστραγγιστικού συστήματος που προϋπήρχε της κατατάξεως της τοποθεσίας Glen Lough σε ΖΕΠ, και ότι δεν είχαν σημαντικές επιπτώσεις στους οικοτόπους των αγρίων πτηνών εντός της ΖΕΠ αυτής, παραδέχεται, με το υπόμνημά της αντικρούσεως, ότι η συντήρηση του αποστραγγιστικού συστήματος του Silver River εκ μέρους του Office of Public Works το 1997 φαίνεται ότι μείωσε τον χρόνο υδρολογικής απόκρισης και, ως εκ τούτου, τη χρήση του τόπου από τους αγριόκυκνους.

- 257 Συνεπώς, πρέπει να θεωρηθεί ότι η Ιρλανδία, καθόσον δεν εκτίμησε τις επιπτώσεις των εργασιών συντηρήσεως τάφρων αποστράγγισης ως προς τους στόχους διατηρήσεως της ΖΕΠ Glen Lough πριν από την εκτέλεσή τους, παρέβη το άρθρο 6, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για τους οικοτόπους.
- 258 Έπειτα, από το άρθρο 6, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για τους οικοτόπους προκύπτει ότι, σε περίπτωση όπως αυτή της υπό κρίση υποθέσεως, οι αρμόδιες εθνικές αρχές, λαμβάνοντας υπόψη τα πορίσματα της δέουσας εκτιμήσεως των επιπτώσεων των εν λόγω έργων στον οικείο τόπο, σε σχέση με τους στόχους διατηρήσεώς του, θα μπορούσαν να επιτρέψουν τη δραστηριότητα αυτή μόνον υπό την προϋπόθεση ότι είχαν διαμορφώσει την πεποίθηση ότι αυτή δεν θα είχε επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα του τόπου αυτού και ότι η πεποίθηση αυτή θα διαμορφωνόταν αν δεν υφίστατο καμία εύλογη αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, ως προς την απουσία τέτοιων συνεπειών (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, σκέψη 67).
- 259 Και μόνο λόγω της μη εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των εργασιών συντηρήσεως τάφρων αποστράγγισης που εκτελέστηκαν το 1997, η άδεια θα ήταν, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 182 των προτάσεών της, παράνομη βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για τους οικοτόπους. Τα εκτιθέμενα από την Ιρλανδία καταδεικνύουν επιπροσθέτως, όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 256 της παρούσας αποφάσεως, ότι η χορήγηση αδειας ήταν αδύνατη για τον λόγο ότι τα επίμαχα έργα μπορούσαν να επηρεάσουν σημαντικά τη ΖΕΠ Glen Lough. Δεδομένου ότι η διατήρηση των ζωνών διαχειμάσεως του αγριόκυκνου αποτελούσε τον κύριο σκοπό της ΖΕΠ αυτής, η ακεραιότητα της εν λόγω ζώνης επηρεάστηκε πράγματι κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για τους οικοτόπους.
- 260 Επίσης προκύπτει ότι η χορήγηση αδειας παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτιμήσεως των επιπτώσεων στον τόπο, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους, θα ήταν δυνατή μόνο ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, στην περίπτωση κατά την οποία το σχέδιο έπρεπε να πραγματοποιηθεί για

επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος και υπό την προϋπόθεση ότι το κράτος θα ελάμβανε κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000.

261 Συναφώς, έστω και αν υποτεθεί, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 183 των προτάσεών της, ότι η αποστράγγιση συνιστά δημόσιο συμφέρον, αρκεί η διαπίστωση ότι ένα τέτοιο συμφέρον δεν μπορεί να δικαιολογήσει την υποβάθμιση της ΖΕΠ κατά το άρθρο 6, παράγραφος 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους παρά μόνο ελλείψει εναλλακτικών λύσεων.

262 Ωστόσο, η Ιρλανδία επισημαίνει ότι το 1998 το National Parks and Wildlife τοποθέτησε κατά μήκος της διαδρομής του Silver River εντός της ΖΕΠ ένα ανάχωμα που συγκρατεί το νερό της λίμνης επιτρέποντας ταυτόχρονα στον ποταμό αυτό να εκπληρώσει τον αποστραγγιστικό του ρόλο μέσω δικτύου απορροής για τα ανάντη εδάφη και κατά τις αρχές του 2005 συνήψε σύμβαση για την επιδιόρθωση του αναχώματος αυτού και την εγκατάσταση υδροολισθητήρα και υπερχειλιστή για τον σωλήνα υπερχειλίστη. Τούτο θα καταστήσει δυνατή, κατά το κράτος μέλος αυτό, την ακριβή ρύθμιση του επιπέδου της λίμνης και η υδρολογική κατάσταση θα προσδιοριστεί για να βελτιστοποιηθεί η χρήση της λίμνης από τον αγριόκυκνο. Η Ιρλανδία δεν προέβαλε όμως επιχειρήματα που να δείχνουν ότι τέτοιες εναλλακτικές λύσεις δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν πριν από την εκτέλεση των εργασιών συντηρήσεως των τάφρων αποστράγγισης το 1997.

263 Ως εκ τούτου, το 1997 η Ιρλανδία εφάρμοσε, κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους, ένα σχέδιο εργασιών συντηρήσεως τάφρων αποστράγγισης που μπορούσε να επηρεάσει σημαντικά τη ΖΕΠ Glen Lough χωρίς να έχει εκτιμήσει εκ των προτέρων δεόντως τις επιπτώσεις του σχεδίου αυτού στον τόπο ούτε να έχει εφαρμόσει τη δέουσα διαδικασία λήψεως αποφάσεως, με συνέπεια να προκληθεί υποβάθμιση των οικοτόπων κατά παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.

264 Κατά συνέπεια, η αιτίαση είναι βάσιμη και ως προς το σημείο αυτό.

265 Υπό τις συνθήκες αυτές, η πέμπτη αιτίαση πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη.

Επί της έκτης αιτιάσεως, η οποία αντλείται από την παράλειψη μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 10 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών

Επιχειρήματα των διαδίκων

266 Η Επιτροπή προβάλλει ότι με τη χρήση του ενεστώτα στο άρθρο 10 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών επιβάλλεται στα κράτη μέλη η υποχρέωση να ενθαρρύνουν τις αναγκαίες έρευνες με σκοπό την προστασία, τη διαχείριση και την εκμετάλλευση των πληθυσμών όλων των ειδών πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας. Ωστόσο, οι συναφείς εθνικές κανονιστικές διατάξεις δεν εκφράζουν αυτή την υποχρέωση. Η θέση του εσωτερικού δικαίου είναι τουλάχιστον αμφίσημη.

267 Κατά την Επιτροπή, το γράμμα της Wildlife Act καθιστά την προαγωγή των ερευνών προαιρετική δραστηριότητα για τον αρμόδιο υπουργό.

268 Η Ιρλανδία εκτιμά αντιθέτως ότι δεν παρέβη την υποχρέωσή της προς ενθάρρυνση των ερευνών. Προβάλλει ότι η νομοθεσία της δεν παρουσιάζει κενά, ότι το άρθρο 11, παράγραφος 3, της Wildlife Act συνιστά επαρκή μεταφορά στο εθνικό δίκαιο του εν λόγω 10 και αντικατοπτρίζει πλήρως, ή και υπερβαίνει, την έκταση της υποχρέωσης που επιβάλλεται από αυτήν την κοινοτική διάταξη.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 269 Πρέπει εξ αρχής να διαπιστωθεί ότι από το γράμμα του άρθρου 11, παράγραφος 3, της Wildlife Act συνάγεται ότι η διάταξη αυτή προβλέπει δυνατότητα του αρμόδιου υπουργού να πραγματοποιήσει ή να αναθέσει σε τρίτους την πραγματοποίηση των ερευνητικών εργασιών που κρίνει αναγκαίες για την άσκηση των καθηκόντων του δυνάμει του νόμου αυτού. Η συγκεκριμένη διάταξη όμως δεν προβλέπει υποχρέωση του αρμόδιου υπουργού για την ενθάρρυνση τέτοιων δραστηριοτήτων.
- 270 Όπως όμως ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή, το άρθρο 10 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών θεσπίζει υποχρέωση των κρατών μελών να ενθαρρύνουν τις αναγκαίες έρευνες και εργασίες με σκοπό την προστασία, τη διαχείριση και την εκμετάλλευση των πληθυσμών όλων των ειδών πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας.
- 271 Συνεπώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η Ιρλανδία μετέφερε το άρθρο 10 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών στην εσωτερική έννομη τάξη της.
- 272 Το συμπέρασμα αυτό δεν αποδυναμώνεται από το επιχείρημα της Ιρλανδίας ότι ο ρόλος του αρμόδιου υπουργού διευρύνεται περαιτέρω δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 1, της Wildlife Act. Ειδικότερα, η διάταξη αυτή απλώς και μόνο διακηρύσσει ότι ο υπουργός είναι αρμόδιος για τη διασφάλιση της διατηρήσεως της άγριας πανίδας και χλωρίδας και την προαγωγή της διατηρήσεως της βιολογικής ποικιλομορφίας.
- 273 Πρέπει ακόμη να απορριφθεί το επιχείρημα της Ιρλανδίας ότι, σε συνάρτηση με την ερμηνεία του εθνικού δικαίου, η χρήση του όρου «may» (μπορεί), δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι ο αρμόδιος υπουργός μπορεί, κατ' απόλυτη διακριτική ευχέρεια, να αποφασίσει την πραγματοποίηση ή μη των ερευνητικών εργασιών.

- 274 Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι από την εθνική νομολογία στην οποία παραπέμπει το εν λόγω κράτος μέλος δεν προκύπτει ότι μια τέτοια ερμηνεία του εθνικού δικαίου είναι συστηματική και η νομολογία αυτή δεν αναφέρεται ειδικά στην επίμαχη εθνική διάταξη.
- 275 Ως εκ τούτου, η έκτη αιτίαση πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη.
- 276 Υπό το πρίσμα όλων των ανωτέρω εκτιμήσεων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ιρλανδία, παραλείποντας:
- να κατατάξει, από τις 6 Απριλίου 1981, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, όλα τα πλέον κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, εδάφη για τα είδη που αναφέρονται στο παράρτημα Ι, εξαιρουμένων εκείνων που προορίζονται για τη διατήρηση της ασπρομετωπύχηνας (φυλή Γροιλανδίας), καθώς και για τα αποδημητικά είδη των οποίων η έλευση είναι τακτική και τα οποία δεν μνημονεύονται στο παράρτημα Ι, εξαιρουμένων εκείνων που προορίζονται για την προστασία της καλημάνας, του κοκκινοσκέλη, του μπεκατσινιού και της τουρλίδας·
  - να διασφαλίσει, από τις 6 Απριλίου 1981, την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών στα εδάφη που πρέπει, βάσει της εν λόγω οδηγίας, να καταταγούν σε ΖΕΠ·
  - να μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο και να εφαρμόσει τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών κατά τρόπο πλήρη και ορθό·

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους, όσον αφορά όλες τις ΖΕΠ που χαρακτηρίστηκαν δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών ή αναγνωρίστηκαν δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας·

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους, όσον αφορά τη χρήση για λόγους αναψυχής όλων των τόπων που πρέπει να υπαχθούν στο εν λόγω άρθρο·

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους, όσον αφορά τα προγράμματα·

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους, όσον αφορά τη χορήγηση αδειας για σχέδια υδατοκαλλιέργειας·

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους, όσον αφορά εργασίες συντηρήσεως τάφρων αποστράγγισης εντός της ΖΕΠ Glen Lough· και

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 10 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4, παράγραφοι 1, 2 και 4, και 10 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών και 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Επί των δικαστικών εξόδων

²⁷⁷ Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστεί η Ιρλανδία στα δικαστικά έξοδα και η τελευταία ηττήθηκε κατά το κύριο μέρος των ισχυρισμών της, η Ιρλανδία πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

²⁷⁸ Σύμφωνα με την παράγραφο 4, πρώτο εδάφιο, του ίδιου άρθρου του Κανονισμού Διαδικασίας, τα κράτη μέλη που παρεμβαίνουν στη δίκη φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα. Πρέπει επομένως να κριθεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία και το Βασίλειο της Ισπανίας φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Ιρλανδία, παραλείποντας:

- να κατατάξει, από τις 6 Απριλίου 1981, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, όπως έχει

τροποποιηθεί με την οδηγία 97/49/ΕΚ της Επιτροπής, της 29ης Ιουλίου 1997, όλα τα πλέον κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, εδάφη για τα είδη που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της εν λόγω οδηγίας, εξαιρουμένων εκείνων που προορίζονται για τη διατήρηση της ασπρομετώπχηνας (φυλή Γροιλανδίας) (*Anser albifrons flavirostris*), καθώς και για τα αποδημητικά είδη των οποίων η έλευση είναι τακτική και τα οποία δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα Ι, εξαιρουμένων εκείνων που προορίζονται για την προστασία της καλημάνας (*Vanellus vanellus*), του κοκκινোসκέλη (*Tringa totanus*), του μπεκατσινιού (*Gallinago gallinago*) και της τουρλίδας (*Numenius arquata*).

- να διασφαλίσει, από τις 6 Απριλίου 1981, την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 79/409, όπως έχει τροποποιηθεί με την οδηγία 97/49, στα εδάφη που πρέπει, βάσει της εν λόγω οδηγίας, να καταταγούν σε ζώνες ειδικής προστασίας·

- να μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο και να εφαρμόσει τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 79/409, όπως έχει τροποποιηθεί με την οδηγία 97/49, κατά τρόπο πλήρη και ορθό·

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, όσον αφορά όλες τις ζώνες ειδικής προστασίας που χαρακτηρίστηκαν δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/409, όπως έχει τροποποιηθεί με την οδηγία 97/49, ή αναγνωρίστηκαν δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας·

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43, όσον αφορά τη χρήση για λόγους αναψυχής όλων των τόπων που πρέπει να υπαχθούν στο εν λόγω άρθρο·

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας 92/43, όσον αφορά τα προγράμματα·

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43, όσον αφορά τη χορήγηση αδειάς για σχέδια υδατοκαλλιέργειας·

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας 92/43, όσον αφορά εργασίες συντηρήσεως τάφρων αποστράγγισης εντός της ζώνης ειδικής προστασίας Glen Lough, και

- να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις του άρθρου 10 της οδηγίας 79/409, όπως έχει τροποποιηθεί με την οδηγία 97/49,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4, παράγραφοι 1, 2 και 4, και 10 της οδηγίας 79/409, όπως έχει τροποποιηθεί με την οδηγία 97/49, και 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας 92/43.

- 2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.
- 3) Καταδικάζει την Ιρλανδία στα δικαστικά έξοδα.
- 4) Η Ελληνική Δημοκρατία και το Βασίλειο της Ισπανίας φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

(υπογραφές)